

Uitgegeven door de Imkersbonden van de ABTB en de LLTB, de Bond van Bijenhouders van de NCB, en de VBBN

2\1
januari
1993

bijen

MAANDBLAD VOOR IMKERS

bijen

Maandblad voor imkers ISSN 0926-3357
Jaargang 2, nummer 1, januari 1993

Uitgegeven door de Imkersbonden van de Aartsdiocesane Boeren- en Tuindersbond (ABTB) en van de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB), de Bond van Bijenhouders van de Noordbrabantse Christelijke Boerenbond (NCB) en de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland (VBBN)

Hoofredacteur J. Beetsma

Redactie M.L. Boerjan, F.P. Bohlmeijer, A.J.M. Giessen, J. de Groot en J.M.F. Vleeming-van de Sande

Vaste medewerkers W. Bohlmeijer-Mans, N. de Jong, H. van der Kammen, J. Mous, A. Neve, K. Zoet.

Redactiesecretaris M.J.E.M. Canters

Postbus 198, 6720 AD Bennekom

Telefoon 08370-22422

Telefax 08370-24180

Financiële administratie

Spoorlaan 350, 5038 CC Tilburg

Telefoon 013-378582

Bankrelatie RABO-bank Tilburg,

rekeningnummer 18.52.12.077, ten name van 'Bijen'.

Bijen verschijnt 11 keer per jaar omstreeks de eerste van de maand, de juli- en augustusnummers worden gecombineerd. Proefnummer op aanvraag.

Oplage 10.000

Advertentietarieven Op aanvraag bij de redactiesecretaris.

Advertenties in de rubriek 'Vraag en aanbod':

f 15,00 per 20 woorden, elk extra woord f 0,50

Alle in **Bijen** gepubliceerde meningen en inzichten blijven voor rekening van de auteurs.

De redactie houdt zich het recht voor de bijdragen in te korten of te redigeren.

Overname van artikelen en illustraties alleen met toestemming van de redactie en dan met bronvermelding. Kopij, opgave en betaling van advertenties moeten uiterlijk zes weken voor de maand van plaatsing aan de redactiesecretaris worden ingestuurd. Tekst bij voorkeur op een diskette insturen. Zo mogelijk met foto's of dia's.

Vormgeving en opmaak Jelle de Gruyter, Wageningen

Digitale verwerking Reproka b.v., Amersfoort

Druk Drukkerij Modern b.v., Bennekom

Bij de voorpagina: De scheidende voorzitter van de VBBN, Piet Muntjewerf (l.) en de aantredende voorzitter, Dick Vunderink.

Van de redactie

In het decembernummer ben ik stilletjes voorbijgegaan aan het feit dat het maandblad **bijen** een jaar geleden voor het eerst verscheen. Uit de positieve reacties die we in de loop van dit eerste jaar kregen, mogen we concluderen dat de inspanningen van de vele schrijvers en medewerkers van dit blad niet voor niets is geweest. Ook de redactie is blij dat het gelukt is een nieuw maandblad over bijenteelt vorm en inhoud te geven. Dank aan alle medewerkers. In deze aflevering is gekozen voor een hoofdartikel over de *Osmia rufa*, geschreven door J. van der Steen, van de Ambrosiushoeve. Ook nu weer blijkt dat het stilzwijgen over bepaalde onderzoeken op de Ambrosiushoeve niet betekent dat er geen activiteit is. Integendeel. Veel onderzoeken worden echter in opdracht van derden verricht, zodat de resultaten pas veel later aan een breder publiek kunnen worden gepresenteerd. Het onlangs verschenen boekje waarin verslag wordt gedaan over onderzoeken op de Ambrosiushoeve kan ik u ten zeerste aanbevelen. Geheel nieuw is de beginnersrubriek van dhr. de Groot. Hij behandelt een van de moeilijkste onderwerpen voor de beginnende imkers en wel de 'zwerm-verhinderings'. Eveneens nieuw is de rubriek over insektenbestuiving door Chris Smeekens. In de eerste aflevering wordt ingegaan op de teelt, de bloembouw en de bestuiving van paprika. Tot slot wens ik u namens de redactie een goed 1993 toe en uiteraard veel leesplezier. **Ton Giessen**

Inhoud

Osmia Rufa L.J. van der Steen	3
Even bijpratenHenk van der Kammen	5
InterviewJosé Vleeming-van de Sande	6
Voor beginnende imkersJan de Groot	8
InsektenbestuivingChris Smeekens	9
Bijenplant in beeldArjen Neve	10
Verenigingsnieuws	12
Van imker tot imkerKo Zoet	22
SnippersWilma Bohlmeijer-Mans	24
De Lezer Schrijft	25
BoekbesprekingHarry Dijkema	28
Kalender	29
Cursussen	30
Vraag en aanbod, adressen	31

Biologie en toepassing van de solitaire bij *Osmia rufa* L.

door J. van der Steen

In de proefplannen van de Ambrosiushoeve heeft u de afgelopen jaren kunnen lezen over onderzoek aan de solitaire bij "*Osmia rufa* L.". In dit artikel wil ik nader ingaan op deze bij, de biologie en waarvoor deze bij wordt gebruikt. Het onderzoek op de Ambrosiushoeve, betaald door de NTZ, (Nederlandse Vereniging voor Tuinbouwzadenproducenten), wordt binnenkort afgerond. Te zijner tijd worden de resultaten in de bijenteeltbladen gepubliceerd.

Systematiek

Osmia rufa L. behoort tot de solitaire bijen. Wanneer we de systematiek van de Nederlandse bijen bekijken zien we dat de bijen ingedeeld worden in 7 families en 33 geslachten. De meeste bijenfamilies vertonen geen sociaal gedrag zoals honingbijen of hommels. Het zijn solitaire bijen waarbij elk vrouwtje haar eigen nest maakt, dit zelf bevoorraadt en hier haar broed aanzet. *Osmia rufa* L. behoort tot de familie: Megachilidae, subfamilie: Megachilinae, geslacht: *Osmia* (metselbijen). Het geslacht *Osmia* bevat 20 soorten waarvan *Osmia rufa* het meest voorkomt in Nederland. *Osmia rufa* is een sterk behaarde middelgrote bij. De vrouwtjes zijn 10 à 12 mm lang en hebben kleine hoorntjes op het voorhoofd. Ze verzamelen het stuifmeel in een zogenaamde buikschuier. Dit zijn kransen stevige haren op de buik waarin het stuifmeel verzameld en getransporteerd wordt. Bij *Osmia rufa* zijn deze haren geel/rood van kleur, vandaar de naam rode metselbij. De mannetjes zijn kleiner, 8 à 10 mm lang, hebben geen hoorntjes en geen buikschuier.

Biologie

In de natuur wordt *Osmia rufa* L. in maart/april actief. De mannetjes worden een aantal dagen voor de vrouwtjes geboren. Na de paring begint het vrouwtje een nest in bestaande tunneltjes met een diameter van 6 à 8 mm. Ze nestelen o.a. in rietstengels, rieten daken, boorgaten in hout of steen etc. In deze tunneltjes wordt achterin een schot van modder gebouwd. De modder wordt met de kaken gekneet, met de kaken naar het nest gebracht en daar opgebouwd tot een schot, vandaar de naam metselbij. Tegen dit modderschot wordt stuifmeel en nectar gelegd waar-

op een eitje afgezet wordt. Vervolgens wordt een nieuw schot van modder gebouwd waarna de handeling zich herhaalt. Op deze manier wordt in een tunneltje een rij cellen gebouwd. In de achterste cellen, die dus het eerst belegd worden, wordt een bevrucht eitje gelegd. Hieruit ontwikkelen zich vrouwtjes. De voorste cellen worden belegd met onbevruchte eitjes waaruit zich mannetjes ontwikkelen. Of er meer vrouwtjes of mannetjes geboren worden is afhankelijk van o.a. het weer en de diameter van het tunneltje. Bij slecht weer, wanneer er weinig voedsel verzameld kan worden, worden er onbevruchte eitjes gelegd en worden er meer mannetjes geboren. Wanneer het vrouwtje is gaan nestelen in een smal tunneltje (6 mm) worden er ook meer mannetjes geboren dan wanneer het nest aangelegd is in een wijder tunneltje (8 mm). De cellen zijn ongeveer 1 cm lang. De cellen met bevruchte eitjes zijn een paar mm langer dan de cellen met onbevruchte eitjes. De laatstgebouwde cel, voor in de tunnel, is altijd leeg. Voor de bevoorrading van een cel zijn ongeveer 20 vluchten nodig. Onder gunstige omstandigheden kan een vrouwtje 20 cellen bouwen en beleggen. Het nestgedrag van *Osmia rufa* L. is gregair d.w.z. ze nestelen in groepen. De vliegactiviteit is afhankelijk van de temperatuur en begint bij 14 à 15°C.

Osmia rufa is een goede bestuiver van gewassen. Door de manier van stuifmeelverzamelen, waarbij het vrouwtje de bloemen intensief bezoekt en het stuifmeel in de buikschuier verzamelt, wordt het stuifmeel van de ene bloem op de andere overgebracht. De mannetjes zijn ook behaard en verspreiden bij het nectar verzamelen ook stuifmeel. De mannetjes zijn na de paring nog enkele weken actief en bezoeken bloemen om nectar te verzamelen voor eigen gebruik. De vrouwtjes kunnen, afhankelijk van het voedselaanbod 6 à 8 weken actief blijven. *Osmia*'s vertonen een polylectisch verzamelgedrag: ze verzamelen stuifmeel van planten die behoren tot verschillende plantenfamilies. Het eitje van *Osmia rufa* is 4 à 5 mm lang en heeft een diameter van 1,5 mm. In het eitje ontstaat een embryo waaruit zich een larve ontwikkelt. Wanneer de larve het voedsel opgegeten heeft en 9 à 13 mm lang is, begint het spinnen. Dit spinnen kan zeven tot twintig dagen duren. De ontwikkeling van ei tot volwassen

insekt duurt ongeveer honderd dagen. *Osmia rufa* is monovoltien: er wordt één generatie per jaar geboren. Het volwassen insekt overwintert in de cocon. Tijdens het nestelen kunnen parasieten het nest binnendringen. De bekendste *Osmia*-parasieten zijn: *Cacoxenus indagator*, *Anthrax anthrax* en *Monodontomerus obscurus*. *Cacoxenus indagator* is een vliegje.

Wanneer een *Osmia*-vrouwje een cel bevoorradt heeft met stuifmeel en nectar en er een eitje in gelegd heeft legt dit vliegje er 8 à 12 eitjes bij. Omdat de vliegjes groter in aantal zijn verbruiken zij het voedsel en het *Osmia*-larfje in de cel sterft wegens voedselgebrek. *Anthrax anthrax* is ook een vlieg, een wolzwevervlieg. De eitjes worden in de buurt van het *Osmia*-nest gelegd. De larfjes van deze vlieg zijn erg dun (haarachtig) en bewegen zich naar de *Osmia*-nesten. Ze dringen binnen in de cellen via openingen in de modderschotten en komen vervolgens in de cocons. Hierin ontwikkelen ze zich en komen het volgend jaar uit. *Monodontomerus obscurus* is een sluipwesp. Nadat de *Osmia*-nesten belegd zijn dringt deze wesp via kieren het nest binnen en legt met een lange legboor eitjes in de cocon van de *Osmia*-pop. De larven van de sluipwesp gebruiken de pop als voedsel en ze ontwikkelen zich er in.

Toepassing voor bestuiving

Osmia rufa is niet kieskeurig wat betreft nestgelegenheid. Waar tunnels zijn met de vereiste diameter kan deze bij nestelen, dus ook in nestgelegenheden die door de mens aangeboden worden. Omdat de meeste *Osmia*-soorten een polylectisch verzamelgedrag hebben en de bloemen intensief bezoeken zijn ze geschikt voor bestuivingsdoeleinden. De eerste pogingen om *Osmia*-bijen hiervoor te gebruiken zijn in Japan gedaan. In de vijftiger jaren was daar, door intensief gebruik van bestrijdingsmiddelen, een tekort ontstaan aan bestuivende insecten. De pogingen om *Osmia cornifrons* te kweken en in te zetten voor de appelbestuiving hadden succes. *Osmia cornifrons* wordt nu dan ook in Japan gebruikt voor de bestuiving van appels. Hetzelfde fenomeen heeft ook in de VS gespeeld. Daar wordt vanaf begin zeventiger jaren onderzoek gedaan naar het gebruik van verschillende *Osmia*-soorten voor bestuiving in het fruit, o.a. voor appel, peer en amandel. Ook hier worden nu solitaire bijen, naast honingbijen, ingezet voor de bestuiving. Verder wordt er nog onderzoek gedaan naar toepassingsmogelijkheden voor bestuiving in de volle grond in Spanje, Frankrijk, Denemarken, Duitsland en Polen. In Nederland richtte ons onderzoek zich op toepassingsmogelijkheden in de zaadteelt in kassen.

Kunstmatige nesten

Door zelf nestgelegenheid aan te bieden kunt u *Osmia*-bijen laten nestelen in uw tuin of op uw balkon. Een nestblok is vrij eenvoudig zelf te maken. U heeft daarvoor een blok hout nodig. Hierin worden gaten geboord met een diameter van 8 mm en een lengte van 10 à 15 cm. Bij grotere en kleinere diameters van de gaten gaan er ook andere insecten in nestelen. Solitaire bijen hebben de warmte van de zon nodig om actief te worden. De nestblokken moeten daarom tegen een door de zon beschenen muur opgehangen worden. De hoogte doet er niet toe. De nestblokken moeten opgehangen worden vóór de eerste mannetjes actief worden dus in februari/maart. Wanneer het nest bevolkt wordt door *Osmia rufa* ziet u volop activiteit, het vrouwje vliegt af en aan met de stuifmeelvoorraad in de buikschuier of met modder tussen de kaken. Is een tunneltje volledig belegd dan ziet u een modderschot aan het begin van het tunneltje. De nestblokken kunnen in de winter blijven hangen. In het voorjaar zal de nieuwe generatie *Osmia rufa* weer te voorschijn komen.

Summary

Biology and use of the solitary bee *Osmia rufa* L. The biology and mainly nest-building behaviour are described. The occurrence of some parasites in the brood nest and their behaviour are mentioned. *Osmia* species are used for pollination of fruit trees in Japan and the United States and the possibilities to use them for pollination of crops are studied in several European countries. The size of bore-holes in a wooden nest block is given.

Nesttunnel van *Osmia Rufa*. De cellen zijn gevuld met stuifmeel. Op het stuifmeel is een eitje gelegd.

Het invoeren van een koningin (2)

door Henk van der Kammen

Wanneer een imker een volk een nieuwe koningin wil geven, zal hij er acht op moeten slaan dat aan enkele voorwaarden wordt voldaan.

Geen koningin: De imker moet zeker weten, dat er in het volk geen koningin aanwezig is. Als hij hieraan twijfelt, kan hij een raam met open broed uit een ander volk inhangen. Als de bijen redcellen aan gaan zetten weet hij zeker dat het volk moerloos is.

Geen redcellen: Redcellen moeten voor het inbrengen van een nieuwe koningin verwijderd worden. Er mogen geen koninginnecellen aanwezig zijn en het is aan te raden om geen koningin op open broed in te voeren.

Wel dracht: De imker die een nieuwe koningin in wil voeren heeft geluk als er op dat ogenblik goed gehaald wordt. Bij goede dracht gaat het invoeren beter dan wanneer er bijna niets te halen is. Mocht er geen dracht zijn, dan is het aan te raden om enkele dagen voor de operatie de bijen wat te voeren.

Tijd van 't jaar: Ook de tijd van het jaar speelt een belangrijke rol. In het voorjaar kan men zonder veel problemen een koningin invoeren. Vanaf de zwermtijd gaat het minder gemakkelijk. Zijn echter, na de darrenslacht, de darren uit het volk verdwenen dan gaat het weer beter. Volken waarin laat in het seizoen een koningin is ingevoerd komen soms moerloos de winter uit. Het lijkt daarom beter om na de maand augustus geen koninginnen meer in te voeren, maar zijn toevlucht te nemen tot het verenigen van volken.

Leeftijd koningin: Een jonge koningin die al enige tijd aan de leg is zal eerder worden geaccepteerd dan een koningin die net met haar legactiviteiten is begonnen.

Geen zwermneigingen: Het is niet zo gemakkelijk om een nieuwe koningin in te voeren als de bijen zwermneigingen hebben. Een nieuwe koningin zal in deze periode niet of zeer moeilijk worden aangenomen.

Rasverschillen: Verschil in ras tussen de koningin en het volk waarin men deze in wil voeren geeft vaak aanleiding tot moeilijkheden. Wanneer de imker bijvoorbeeld een Carnica-koningin wil invoeren in een niet-Carnica volk gaat dit dikwijls met moeilijkheden gepaard. Problemen komen dan niet alleen bij het invoeren voor. Ook als dit is gelukt zien we na 21 dagen, het moment waarop het eerste broed gaat uitlopen, een kritieke fase ontstaan.

Het merken en knippen van een koningin

Het is zeker voor beginnende imkers gemakkelijk wanneer de koninginnen gemerkt zijn. Het zoeken van de

moer is dan niet zo'n tijdrovende bezigheid meer. Door de kleuren van het merkje valt de koningin direct op. Genoemde merken verschillen van kleur naargelang het jaar waarin zij zijn aangebracht: blauw voor de jaren die eindigen op 0 en 5; rood bij 3 en 8; wit bij 1 en 6; groen bij 4 en 9, en geel bij 2 en 7.

Merkapparaten

Om de koningin te merken zijn er speciale apparaatjes in de handel. Deze merkapparaten bestaan uit een kokertje van plexiglas met aan het einde een netje. Er hoort ook een aandruk-stampertje bij dat voorzien is van een zachte met schuimrubber beklede kop. Om de koningin te kunnen merken moet de imker deze in het buisje zien te manoeuvreren. Dit vraagt enige voorzichtigheid en vaak wat geduld. De imker doet er goed aan dit geduld maar op te brengen en de koningin niet met de vingers aan te raken. Dit om naderhand inballen vanwege een vreemde geur te voorkomen. Mocht hij ze ondanks deze wetenschap toch willen pakken, dan kan hij ze het best tussen duim en wijsvinger bij het borststuk aanpakken. Dit om beschadiging van het achterlijf te voorkomen. Als de koningin met het stampertje voorzichtig tegen het netje is gedrukt, brengt de imker met een stomp stukje hout, bijvoorbeeld een lucifer, een klein beetje lijm aan op het borststuk van de koningin. Daarna pakt hij met een andere vochtig gemaakte lucifer het klaarliggende merkplaatje op en bevestigt dit op de lijm. Na enkele seconden is de lijm droog en kan de koningin weer uit haar benarde positie worden bevrijd.

Knippen van de koningin

Het merkbuisje kan ook goede diensten bewijzen aan imkers die hun koninginnen willen knippen. Als een imker boven op de zwermverhinderende maatregelen nog meer zekerheid in zijn methode in wil bouwen, kan hij bij de koningin een tipje van één vleugel afknippen. Een zwerm die afkomt merkt dat de koningin niet is meegekomen. Omdat een geknipte koningin niet meer kan vliegen, zal zij voor de kast neervallen en zich niet bij de zwerm kunnen voegen. Het gevolg zal zijn dat de zwerm weer naar de woning terugkeert. Een ander voordeel is dat de imker gemakkelijker een eventuele stille moerwisseling op zal merken. Door in oneven jaren de linkervleugel te knippen en omgekeerd in even jaren kan de imker gemakkelijker de leeftijd van de moer vaststellen. Dit zeker als hij werkt met moeren die niet ouder zijn dan twee jaar.

Bijen in gesprek met 'oude' en nieuwe voorzitter VBBN

Gezamenlijk kunnen imkers zich sterker profileren

door José Vleeming

Er is een tijd van komen en er is een tijd van gaan. Met ingang van januari 1993 treedt Piet Muntjewerf na zes jaar af als Algemeen Voorzitter van de VBBN. Op de Algemene Ledenvergadering van 28 maart 1992 hebben de leden Dick Vunderink gekozen tot zijn opvolger. De redactie van **bijen** sprak met beiden.

'Als VUT'er wil ik niet voor mezelf leven'

Dick Vunderink is 61 jaar en van plan medio 1993 gebruik te maken van de VUT-regeling. Wat bezielt iemand om nog voordat de VUT ingaat, zich al direct te storten in een drukke baan als voorzitter van de VBBN in plaats van allerlei gezellige dingen te gaan doen. 'Ik heb altijd gezegd als ik met de VUT ga, wil ik niet voor mezelf gaan leven, voor mijn bijtjes, mijn tuin, wat fotografie, mijn weekendhuisje. Ik wil maatschappelijk actief blijven en dingen doen waarbij ik mijn verstand moet gebruiken. Het voorzitterschap heb ik niet gezocht, het kwam eenvoudig op mijn weg, zij het te vroeg naar mijn zin. Het past echter volledig in het beeld dat ik had van mijn ambitie.'

Op de vraag wat het lidmaatschap van de VBBN voor de leden betekent, antwoordt Vunderink: 'Bij sommige subverenigingen krijg ik de indruk dat ze niet zoveel boodschap hebben aan de landelijke vereniging. Voor hen zijn de directe belangen het enig nut; het tijdschrift **bijen** en de verzekering. Gemakshalve gaan ze voorbij aan alle vrijwilligerswerk dat door velen verricht wordt. Kijk naar de ontwikkelingen op het gebied van koninginneteelt, de drachtplanten, de kwaliteit van honing; indirecte belangen waar alle leden van profiteren.' Voor de toekomst verwacht Vunderink offers van de imkers: 'De overheid trekt zich terug op het gebied van de imkerij, hetgeen voor de leden financiële consequenties kan hebben. Als we de kwaliteit van ons imkeren willen bevorderen, zullen we er geld in moeten steken en niet helemaal willen leunen op een overheid die terugtreedt. Het zou voortreffelijk zijn als de imkerij over een eigen voorlichtingscentrum kan beschikken, dat inhoudelijk imkers kan adviseren, lezingen kan verzorgen etc. Het betekent echter wel dat we bereid moeten zijn geld op tafel te leggen en natuur-

lijk moeten proberen andere bronnen aan te boren, meer op gebied van milieu en recreatie. Persoonlijk vind ik de contributie laag, maar vele anderen vinden haar hoog. Dat we er niet aan ontkomen de discussie te openen over hoe we het geld in onze vereniging moeten organiseren, staat voor mij buiten kijf.' Grote plannen om allerlei wijzigingen door de voeren, heeft Dick Vunderink vooralsnog niet. Hij wil rustig de tijd nemen om eens goed rond te kijken. Als prioriteit ziet hij de nieuwe bestuursstructuur en het verbeteren van de communicatie. Hij hoopt vakbekwame, actieve bestuurders te kunnen aantrekken. Daarnaast koestert Vunderink de hoop in zijn voorzittersperiode tot een fusie van de imkersbonden te komen. Hij is van mening dat gezamenlijk optredende imkers zich sterker kunnen profileren, 'al begrijp ik ook heel goed de gehechtheid aan het kleine, het vertrouwde. Integratie in een groter geheel kan aan vertrouwde sfeer inboeten. Daar staat tegenover dat wat imkers bindt, zich hoofdzakelijk afspeelt op het vlak van de subverenigingen en daar hoeft in wezen helemaal niets te veranderen. Ik streef in mijn voorzittersperiode naar verdere samenwerking tussen de verschillende imkersbonden, al staat of valt de imkerij daar niet mee.'

Een voorzitterschap met plussen en minnen

Van huis uit econoom heeft Piet Muntjewerf vanaf het begin van zijn voorzitterschap het idee gehad om de vereniging zo rationeel mogelijk te leiden. Hij ontkwam er dan ook niet aan om allerlei activiteiten met argusogen te bekijken. Zo was er de afdeling Handel die toentertijd regelmatig forse verliezen leed. 'Dat was een van de eerste zorgen om te verbeteren en met de nieuwe bedrijfsleider is het behoorlijk op zijn pootjes terechtgekomen: we hebben nu al drie jaar achter elkaar een positief resultaat.' Bij een rationeel leiderschap hoorde ook een andere bestuursstructuur. De wisselwerking tussen het wat logge Hoofdbestuur en het Dagelijks Bestuur was niet altijd optimaal. In de verwachting de vereniging beter en efficiënter te kunnen runnen, was een gewijzigd bestuursmodel noodzakelijk. 'Daar is niet uitgekomen wat ik verwachtte, hoewel ik denk wel in staat te zijn geweest

om een beetje de lijn uit te zetten voor de toekomst.' (Noot redactie: zie **bijen** 1(10) van november 1992, 'Uit de PC van de aankomend voorzitter').

Het bewerkstelligen van een hechtere samenwerking tussen de VBBN en de andere imkersbonden was een van zijn verwachtingen. 'Een grote bereidheid om te komen tot een imkersorganisatie was er helaas niet. De verstandhouding tussen de diverse bonden is uitstekend, zolang ieders afgebakend terrein geaccepteerd wordt en de integratie tot een grote imkersorganisatie niet hardop ter sprake komt. Gelukkig heeft de goede verstandhouding wel geresulteerd in een samenwerking in **bijen**. Misschien zal de tijd ooit rijp zijn om te praten over samengaan.'

Hoewel Muntjewerf zich nauw betrokken voelt bij de VBBN, raakt het reilen en zeilen van de imkerij in het algemeen hem nog meer. 'Het achteruitgaan van de bijenweide gaat mij verschrikkelijk aan het hart. Sedert 1931, toen ik met imkeren ben begonnen, is de spoeling almaar dunner geworden,; niet verwonderlijk dat het aantal imkers geleidelijk afneemt. Ik vind het een beangstigende situatie, temeer daar het punt waarop een omslag plaatsvindt en er verbetering in het drachtplantenareaal zal optreden in mijn ogen nog niet bereikt is.'

'Ik streef naar verdere samenwerking tussen de verschillende imkersbonden.'

Toekomstverwachting

Piet Muntjewerf hoopt dat de nieuwe voorzitter in staat zal zijn om op den duur een samengaan van de diverse imkersorganisaties te bewerkstelligen. 'Het is goed om zaken gezamenlijk aan te pakken. De honingfolder is daar een prima voorbeeld van. Ik hoop ook dat op gebied van koninginneteelt de nieuwe-rasvorming, die zo traag van de grond komt, eindelijk eens gestalte zal krijgen. Dit soort imkertechnische zaken moet niet bij een organisatie afgebakend worden, het hoort in een veel breder verband thuis. Ik wens mijn opvolger veel succes met zijn lang niet gemakkelijke taak.'

Van rechts naar links: Piet Muntjewerf, Dick Vunderink en Heijta van de Reijden. Foto Joop Beetsma

door Jan de Groot

De honingopbrengst van een bijenvolk in een bepaald jaar hangt dikwijls af van een geslaagde zwermbehandeling. Lukt het ons niet in de zwermtijd het volk bij elkaar te houden en op tijd een nieuwe bevruchte koningin in het volk te krijgen, dan zal de honingopbrengst gering zijn. Bij de meeste methoden van zwermverhindering moeten we beginnen met het zoeken en weg-nemen van de koningin. En dat is nu juist een karwei waar veel imkers, en zeker beginnende imkers, de grootste moeite mee hebben. Nu heeft een van de leden van onze bijenhoudersvereniging De Langstraat, met name Chris Geurts, een goede methode bedacht om bijen te houden, waarbij het niet nodig is de koningin op te zoeken. Er wordt uitgegaan van een bijenvolk, dat midden mei een honingkamer en twee broedkamers bezet. Zonodig worden hiervoor bijenvolken verenigd. Onder de honingkamer ligt een moerrooster. Bij de eerste zwermtekens, als er al veel speeldopjes aangezet maar nog niet belegd worden wordt er met pijp of beroker enkele keren een matige stroom rook in het vlieggat geblazen. Na deze rookbehandeling bevindt de koningin zich vrijwel zeker in de bovenste broedkamer. Er wordt nu ook tussen deze twee broedkamers een moerrooster gelegd. Nu kan de kast negen dagen met rust worden gelaten en de koningin kan doorgaan met eieren leggen. In de onderste broedkamer zal veel gesloten broed uitlopen, maar op cellen met larfjes zullen waarschijnlijk geen redcellen aangezet worden, omdat de bijen de aanwezigheid van de koningin wel waarnemen. De negende dag wordt een raampje met jong broed in de onderste broedkamer gehangen, dat mag van hetzelfde volk zijn, maar ook van een ander volk waar we liever een koningin van kweken. De broedkamer met de koningin wordt nu op een separator boven op de honingkamer geplaatst. Is het volk zeer groot, dan moet er een tweede honingkamer bijgezet worden, want de vliegbijen uit de broedkamer boven de separator zullen afvliegen op het onderste deel. Om te voorkomen, dat de bijen naar de koningin gaan zoeken, doen we er verstandig aan, het vlieggat van de separator 24 uur gesloten te houden. Onder de separator voelen de bijen zich moerloos en gaan redcellen aanzetten op dat ene raam, dat wij ingehangen hebben. Boven de separator blijft de koningin doorgaan met eieren leggen. Vanaf de twaalfde dag na de laatste behandeling gaan we bij de onderste broedkamer luisteren naar tutende en kwakende koninginnen.

Worden die gehoord, dan breken we de doppen, laten eventueel nog een mooie koningin in het volk vrij. Nu laten we het volk drie weken met rust. In deze tijd gaat de jonge koningin op bruidsvlucht en in korte tijd begint zij te leggen. Het kan gebeuren, dat boven de separator te veel bijen komen en er daardoor misschien weer zwermgevaar met de oude koningin optreedt. In dat geval nemen we de separator even weg en leggen we er een moerrooster voor in de plaats. We geven even van bovenaf wat rook, zodat een teveel aan bijen door het rooster naar beneden gaat. Daarna leggen we de separator meteen weer terug. Na de derde week controleren we in de onderste broedkamer of de jonge koningin aan de leg is. Is dat het geval, dan kunnen we proberen in de bovenste bak de koningin te zoeken en te doden, en zetten we deze broedkamer weer op de bodemplank en is het volk weer tot een geheel verenigd. Is de jonge koningin wel aan de leg, maar kunnen we de oude koningin niet vinden, dan zetten we de broedkamer met de oude koningin toch terug. Dat gaat ook altijd goed. Is de bevruchting van de jonge koningin mislukt, dan wordt de broedkamer met de oude koningin ook teruggezet en we zullen zien, dat deze moeder nog best een jaartje mee kan. In een volgende aflevering zal ik alles nog eens met een schema en een tekening verduidelijken.

Even voorstellen.

Met ingang van dit nummer zal Jan de Groot de redactie van Bijen komen versterken. De heer de Groot is 64 jaar, imker vanaf zijn zeventiende en van beroep Mavo-leraar, o.m. biologie en bijenteelt. De heer de Groot heeft 30 volken, woont in Waalwijk en zal een nieuwe rubriek voor beginnende imkers gaan verzorgen. Op de foto de heer de Groot geflankeerd door J. Mous (l.) en F.P. Bohlmeijer (r.)

Paprika

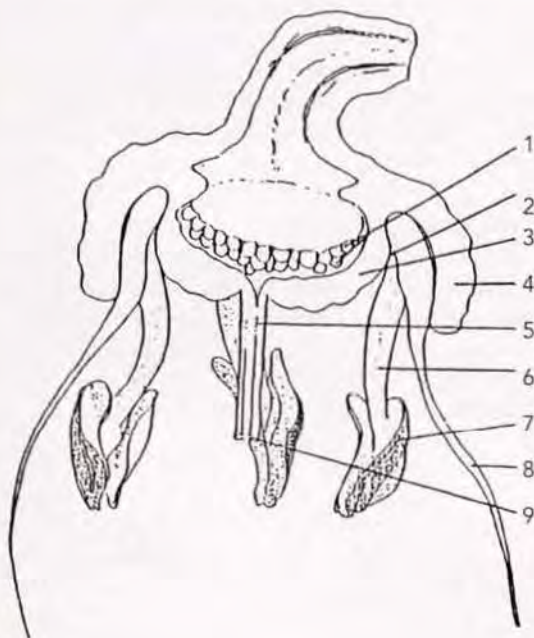
door C. Smeekens

Teelt

Paprika is een van de gewassen die in Nederland onder glas worden geteelt. De teelt van dit gewas is de laatste jaren sterk uitgebreid, het teeltareaal bedroeg in 1992 ongeveer 750 ha. Er worden diverse teeltmethoden toegepast, echter het merendeel van de paprika's wordt in verwarmde kassen geteelt. In oktober/november wordt gezaaid, de jonge plantjes kunnen in december in de kassen geplaatst worden. In januari begint de bloei en deze loopt door tot oktober. De laatste paprika- vruchten worden begin november geoogst.

Bloembouw

Paprikabloemen zijn wit van kleur. Op het vruchtbeginsel, in het midden van de bloem staat een stamper. Rond de stamper staan vijf meeldraden. Het stuifmeel is wit van kleur en wordt in grote hoeveelheden geproduceerd. Bovendien leveren de bloemen veel nectar waardoor ze aantrekkelijk zijn voor bestuivende insecten. In de zomer komen vaak bestuivende insecten van buiten de kas binnen.

Bestuiving

Paprika is zelfbestuivend, stuifmeel van de eigen bloem kan tot goede vruchtzetting leiden. Vaak komt het stuifmeel vanzelf op de stamper. Er is namelijk een grote hoeveelheid stuifmeel aanwezig en de meeldraden zitten vaak dicht bij het stempeloppervlak van de stamper. Tijdens het teeltseizoen stagneert de produktie van paprika regelmatig doordat voor het uitgroeien van de vruchten veel energie van de plant nodig is. Zodra er een vruchtgroei van betekenis is stopt de zetting. De bloemen worden dan ook na een goede bestuiving door de plant afgestoten. Na de oogst groeien de vruchten weer uit. De produktie van de paprika gaat dus in golfbewegingen.

Bestuivingsonderzoek heeft geleerd dat bijen en hommels geen invloed hebben op de golfbeweging in het produktieverloop van paprika. Toch heeft insectenbestuiving positieve effecten op de vruchtzetting. Zonder de aanwezigheid van bestuivende insecten ontstaan zogenaamde knoopvruchten; dit zijn kleine misvormde paprika's. Als bestuiving door insecten heeft plaatsgevonden komen knoopvruchten niet meer voor. Uit het bestuivingsonderzoek is ook gebleken dat de gemiddelde vruchtgrootte en het gemiddeld vruchtgewicht toenemen. Bij sommige, van nature grootvruchtige, rassen is dit ongewenst omdat zeer grote vruchten in een lagere prijsklasse vallen. Het gemiddeld aantal zaden per vrucht neemt bij insectenbestuiving ook sterk toe. Opvallend is dat bij aanwezigheid van bestuivende insecten er aanzienlijk minder bloemen in het gewas voorkomen. De bloeiduur neemt waarschijnlijk af omdat de bloemen sneller worden bestoven. Als bloembezoek door een insect heeft plaats gevonden, is dit aan de bloem te zien, het witte stuifmeel is dan niet meer aanwezig en de meeldraden van de bloemen zijn donkerder van kleur. Dit biedt een eenvoudige mogelijkheid om de activiteit van de bijen te controleren.

Omdat paprikabloemen aantrekkelijk zijn voor bijen is een volk per 5000 m² voldoende voor een goed bloembezoek. Naast bijen worden ook vaak hommels gebruikt voor de bestuiving van paprika.

Bij de tekening: 1. zaadknoppen, 2. nektarklier, 3. vruchtbeginsel, 4. kelkblad, 5. stijl, 6. helmdraad, 7. helmknop (6&7 samen meeldraad), 8. kroonblad, 9. stempel

Gewoon Barbarakruid (*Barbaréa vulgaris* R. Br.)

door Arjen Neve

In de heemtuin van Leiderdorp stonden vorige zomer grote groepen planten van het gewoon barbarakruid in bloei. Toen ik nog eens in de herfst ging kijken, hoorde ik van de beheerder dat deze plant waarschijnlijk met de opgebrachte grond was meegekomen. In de heemtuin was de aanwinst van het barbarakruid een prima aanvulling op de vele bijenplanten die er staan. De tuin is met zijn variatie aan landschappen een heerlijk oord om regelmatig te bezoeken. Er staan vanzelfsprekend ook bijenvolken, die, naast de rijke bijenweide van de tuin, ook nog de beschikking hebben over de vele wegbermen, die in Leiderdorp extensief worden onderhouden. In de zomer zijn de stroken een lust voor het oog.

Genoemd naar heilige

In de vroege middeleeuwen werden planten, die in de oudheid nog niet waren beschreven, wel naar heiligen genoemd. Het geslacht barbarakruid (*Barbaréa* R.Br.) is genoemd naar de heilige Barbara, die in de vierde eeuw in Izmir in Turkije leefde. De vierde december is aan haar gewijd. Vroeger werden de bladeren wel gegeten. Het geslacht barbarakruid telt twaalf soorten en behoort tot de kruisbloemenfamilie (Cruciferae).

Tweejarige plant

Gewoon barbarakruid is tweejarig, soms overblijvend. Het is een in ons land vrij algemeen voorkomende plant, die vooral te vinden is langs rivieroeveren en in wegbermen. De plant gedijt het best in een humusrijke grond. Langs rivieroeveren vormen zich door het opgehoopte aanspoelsel ideale groeiplaatsen. De plant overwintert met een bladrozet. De bladeren daarvan zijn gesteeld. In het voorjaar ontwikkelen zich uit een rozet een of meer stengels. Verspreid aan de stengels zitten gelobde bladeren. Ze zijn zittend en aan de basis geoord. Aan het eind gaan de stengels over in vertakkingen. Daaraan vormen zich trosvormige bloeiwijzen. In het begin van de bloeiperiode, die in de maanden april, mei en juni valt, zijn de bloemtrossen kort. Tijdens de bloei worden ze langer, doordat zich aan het einde telkens nieuwe bloemen vormen. De bloei eindigt wanneer de laatste bloemen voortijdig verdorren.

Familie met eenvormige bloemen

De bloemen van de kruisbloemenfamilie vertonen een grote mate van eenvormigheid. Vier kelkbladen,

waarvan twee lager staan ingeplant. Vier kroonbladen, zes meeldraden en een stamper, bestaande uit twee vruchtbladen. Van de zes meeldraden zijn er twee korter. Ze staan voor de laagstaande kelkbladen, die aan de onderzijde een uitholling hebben. Om de voet van de korte meeldraden ligt een nectarium in de vorm van een hoefijzer. Tussen de lange meeldraden ligt, aan weerszijden van de bloem, ook nog een nectarium, anders van vorm. Het is een kort uitsteeksel, aan het eind waarvan de nectar in kleine druppeltjes tevoorschijn komt. De meeste nectar verzamelt zich in de uitholling van de onderste meeldraden.

Bewegende meeldraden

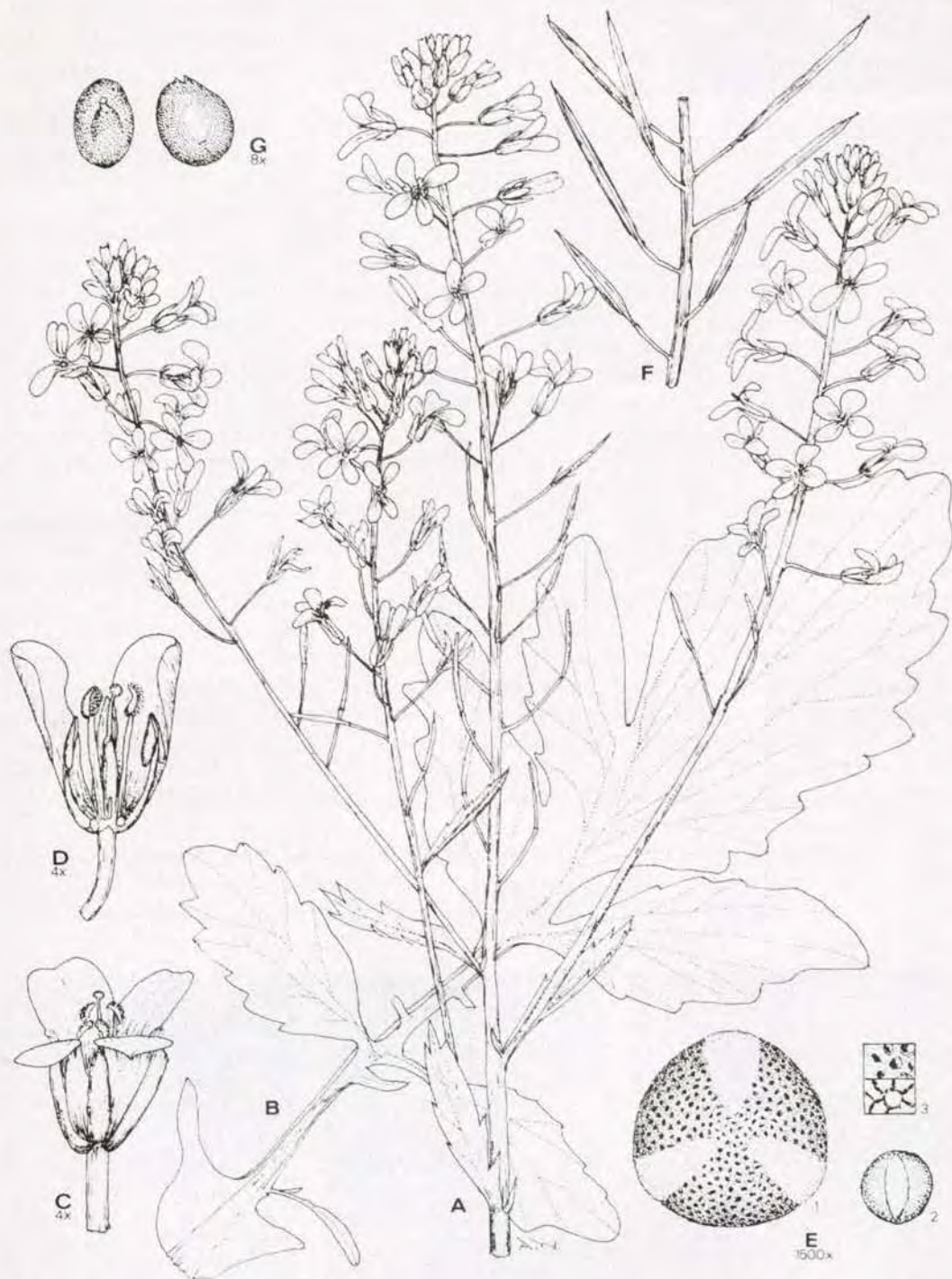
Tijdens de bloei buigen zich twee lange meeldraden naar een korte meeldraad. Daardoor ontstaat op twee plaatsen in de bloem een cluster van drie helmknoppen. Die staan precies voor het kelkblad, waarin zich de nectar heeft verzameld. Om bij de nectar te komen, moeten bijen met de tong langs een cluster helmknoppen, waardoor ze wel met het stuifmeel in aanraking moeten komen. Bij ongunstig weer buigen de lange meeldraden om naar de stempel, waardoor zelfbestuiving kan optreden. De kroonbladen hebben een voor ons oog prachtige helder goudgele kleur. Voor het bijenoog ligt dat anders. Behalve geel kaatsen de kroonbladen namelijk ook nog ultraviolet terug. Daardoor zijn ze voor de bijen 'bijenpurper'. Gewoon barbarakruid wordt druk door bijen bezocht. De nectar is vrij gemakkelijk toegankelijk en er wordt veel stuifmeel geproduceerd. De stuifmeelklompjes zijn donkerbruin.

Openspringende vrucht

De vrucht is een hauw, die, beginnend aan de onderzijde, met twee kleppen openspringt. De zaden zijn donkerbruin en liggen in een enkele rij aan weerszijden van het tussenschot, dat zich in de vrucht tussen de randen van de vruchtbladen heeft gevormd. Ze komen in de directe omgeving van de plant terecht en ontkiemen in de herfst.

Literatuur:

- MacDonald, M.A. and Caver, P.B. (1974): Cauline rosettes, an asexual means of reproduction and dispersal occurring after seed formation in *Barbara vulgaris* (yellow rocket). *Can. J. Bot.* 52: 913-918.
Rich, T.C.G. (1984): Asexual reproduction of *Barbarea vulgaris* R.Br. in the British Isles. *Watsonia* 15: 121-122.

Gewoon barbarakruid (*Barbaréa vulgaris* R.Br.)

A bloeiwijze; **B** stengelblad; **C** bloem; **D** bloem waarvan deel van bloemkroon, lange meeldraden en kelk is verwijderd; **E** stuifmeelkorrel: **1** van boven (polair), **2** van opzij (equatoriaal) (schematisch), **3** korreloppervlak gezien met verschillende microscopieinstellingen.; **F** vruchten; **G** zaad.

Bedrijfsraad voor de Bijenhouderij

Op 2 november jl. zijn de vertegenwoordigers van de bijenhoudersbonden, verenigd in de Bedrijfsraad, bij elkaar gekomen in de Universiteit te Wageningen om te spreken met de vertegenwoordigers van de Universiteiten in Utrecht en Wageningen en Stichting Landelijk Proefbedrijf voor Insektenbestuiving en Bijenhouderij 'Ambrosiushoeve' met als onderwerp:

Toekomst bijenonderzoek

Na een lange inleiding waarin alle aanwezigen die zaken die met het onderwerp te maken hebben, van commentaar hadden voorzien, werd de volgende voorlopige conclusie getrokken. De onderzoekers zullen projecten aandragen ter beoordeling van een kleine groep uit de Bedrijfsraad. Deze groep beoordeelt of het project van belang is voor de Bijenhouderij en zal, als dat het geval is pogingen doen om het project te ondersteunen. Deze kleine groep, die rapporteert aan de Bedrijfsraad zal op 23 november 1992 geformeerd worden.

Studiedag te Boxtel

Dagvoorzitter H. Weijenborg, opende deze studiedag die op 7 november 1992 gehouden werd in de MAS te Boxtel. Er waren 287 personen aanwezig, waaronder een 40-tal dames. Na de opening maakte bondsvoorzitter, de heer C. Roelen, de winnaars van de bondsbedrijfswedstrijd bekend.

1. Kampioen mevrouw M. v.d. Heijden, St. Hubert.
2. Reservekampioen de heer H. Joosen, Teteringen.
3. De heer A. Raats, Terheijden.

Na felicitaties aan het adres van de winnaars en de oproep aan de imkers om mee te doen aan de bedrijfswedstrijd sloot de bondsvoorzitter dit gedeelte van het programma af. Daarna werd begonnen met de lezingen. De deelnemers konden kiezen uit een viertal lezingen:

- Selectie op resistentie tegen varroa door

Dr. W. Drescher.

- Praktische aspecten van de koninginnteelt door Drs. H.W. Velthuis.
- Erfelijkheid en selectie door de heer J. Ottens.

• Koninginnteelt t.b.v. bestuivingsvolkjes door de heer J. van der Steen.

E.e.a. was zo gepland dat iedere deelnemer drie lezingen kon bijwonen.

Daarnaast was er een parallelprogramma die bestond uit:

- Tulpen van stof maken door mevrouw P. van Dijk.
- Origami (papiervouwkunst) door mevrouw T. van der Plas.

Dit parallelprogramma is door de meeste aanwezige dames bezocht en zij zagen kans om zeer fraaie werkstukjes te maken. De workshop, een wezenlijk onderdeel van de studiedag, was toegespitst op:

- De Stichting Nederlandse Bij, door de heer Th. de Ronde.
- Carnica, door de heer M. Bijnen.
- Buckfast Belangen Verenigd, door de heer J. Klopping.
- Demonstratie kunstmatige inseminatie, door de heer B. Jansen.
- Diverse technieken en materialen die gebruikt worden bij koninginnteelt.

Links: Voorzitter C. Roelen heeft de prijzen voor de bedrijfswedstrijd 1992 aan de heer H. Joosen, mevrouw M. v.d. Heijden en de heer A. Raats uitgereikt

Rechts: twee medewerkers van de huishoudelijke dienst. 'En afwassen dat Piet kan' (hoe kan het ook anders met zo'n schortje).

waren tentoongesteld

Er waren ook weer twee verkoopstands van planten en bollen, evenals de ruilbeurs voor drachtplanten. Natuurlijk waren de Vrienden van Ambrosiushoeve aanwezig met een voorlichtingsstand en had ook honingzemerij 'Het Zuiden' zijn deuren open. Zoals de traditie wil was er keuring van honing, was, mede en zelf-gegoten kunststraat. Kunststraat was een nieuwe onderwerp.

Ter keuring werd aangeboden:

Was (9x), kunststraat (1x), raathoning (1x), mede (5x), heidehoning (met certificaat)(3x), gekristalliseerde honing (9x), crèmehoning (2x) en vloeibare voorjaars- en zomerhoning (28x). Bij de honingsoorten moesten van elk drie potjes ingeleverd worden.

Door de keurmeesters beoordeeld met uitmuntend:

Was: dhr J. Geerts, Teteringen;

Was: dhr L. Engels, Belfeld;

Mede: dhr. L. Engels, Belfeld;

Heidehoning: de heer H. van Bree;

Vloeibare zomer- en voorjaarshoning:

dhr. H. van Straaten uit Duizel,

dhr. M. Verkooyen uit Heinkensand,

dhr. J. van Popering uit St. Annaland,

dhr. J. van Tongeren uit Waarle en De

Zoemhoek uit Vught.

Degene die zeer goed en goed gescoord hebben krijgen z.t. een certificaat thuisgestuurd. Na afloop van de lezingen is er een verloting gehouden (natuurlijk drachtplanten) geleid door de heer C. Havermans. De dagvoorzitter sloot de studiedag met lovende woorden voor de dames en heer van de huishoudelijke dienst die o.a. voor de inwendige mens gezorgd hebben. Overigens een hele prestatie om voor iedereen op tijd het natje en droogje te leveren. Het was weer een zeer geslaagde dag en de volgende voor 1993 wordt al weer voorbereid.

Van de bestuurstaffel

De bondsvergadering vond plaats op 29 oktober j.l. De volgende onderwerpen waren aan de orde.

• Het functioneren van het huidige secretariaat in het gebouw van de NCB in

Tilburg en de samenwerking met de medewerkers van de NCB. De secretaris bracht hierover uitgebreid verslag uit na een inleiding van de voorzitter. De samenwerking met en ondersteuning door diverse afdelingen van de NCB is gewoon goed, wat het secretariaat ten goede komt in het functioneren. Diverse details zijn met een adviseur van de NCB besproken o.a. de overgang naar '93, hij zal e.e.a. inbrengen in het DB van de NCB.

• Begroting 1993 van het blad Bijen is besproken en de vergoeding van de financiële administratie in 1993.

• Briefwisseling met de aangesloten verenigingen met de jaarwisseling '92/'93 zoals vragenlijsten, ledenlijst, bedrijfswedstrijd enz.

• Antwoord op vraag over rechtsbijstand.

• Bestellen en uitreiken bondsinsignes.

• Afdracht aan de Ambrosiushoeve.

• Diplomautreiking 3 november in

Midden-Brabant.

• Secretariaatschap vereniging Nistelrode.

• Uitnodiging jaarvergadering ANI, het bondsbestuur is verhinderd i.v.m. het samenvallen studiedag Bond van Bijenhouders NCB.

• Cursusgeld imkerscursussen.

• Opening Bijenhal Hilvarenbeek.

• Spreekbeurt op de gezinsdag in Duizel.

• Brief van de Coöp. Fruitveiling Geldermalsen eo. over samenwerking imkers.

• Jaarvergadering LLTB op 14 november 1992 wordt bezocht door twee leden van het Bondsbestuur.

• De bestuivingsnormen die vastgesteld zijn voor 1993 en die gelden voor de volgende drie jaren, zijn besproken.

• Apistan is toegelaten.

• Dat er weinig belangstelling was voor de lezing gehouden in het MEC in Eindhoven en gegeven door het SBB met als onderwerp 'heidebeheer', georganiseerd door kring Z.O.-Brabant. Jammer dat de belangstelling zo gering was, het was een zeer mooie en boeiende lezing.

• Hoe er is omgegaan met de heidehoning die op radioactiviteit gekeurd is. De Bond van Bijenhouders heeft hier geen bericht van ontvangen.

• De Bond van Bijenhouders is nog steeds op zoek naar een Bondsbestuurslid Midden Brabant.

Ons nieuwe onderkomen

Theo Vogels, Weert

In het februarinummer 1992 van Bijen heb ik in het artikel 'Samen bouwen', geschreven over 'Historische schets van het plan voor een Natuur- en Milieu-educatief Centrum met bijenhal'. Het grote moment waar ik toen over sprak, de opening, is inmiddels geschied op 30 oktober jl. Op 31 oktober werd de Bijenhal overgedragen aan de imkers van Weert. Bij die gelegenheid heb ik o.a. gesproken over het nut van het houden van bijen. Hier een gedeelte uit mijn toespraak. 'Imkers zijn mensen die midden in de natuur staan, zij worden gezien als mensen die imkeren om de honing, maar dat is een verkeerd uitgangspunt. Imkers zijn er niet alleen om honing te slingeren, zij zetten hun bijen ook in voor de bestuiving en dat is zeer belangrijk. Imkeren is niet alleen een hobby maar ook een vak en dat vak moet je leren. Om te leren moeten er ook mogelijkheden zijn, die zijn, nu wij een eigen bijenhal hebben, aanwezig. Ook het hebben van een leslokaal in het centrum is een aanwinst! Wij imkers van Weert en omstreken zijn nu aan zet om alles uit te dragen. Onze dank gaat uit naar het Stichtingsbestuur, gemeente, provincie, sponsors en allen die hebben bijgedragen om dit centrum te realiseren.

Wat mij opviel daarna was dat er diverse mensen naar mij toe kwamen met vragen over de bijen. Deze mensen hadden er geen notie van dat de bijen ook nog ergens anders voor nodig zijn dan het produceren van honing. Hier blijkt weer uit dat wij als imkers nog meer aan de weg moeten timmeren om de buitenwereld te laten zien dat wij als imkers met onze bijen zinvol bezig zijn.

De tijd is te kort geweest om de opening en de overdracht van de bijenhal via 'Bijen' aan te kondigen. Dat neemt niet weg dat ik het nu alsnog laat weten dat Weert een eigen Bijenhal heeft. Wij mogen ook gebruik maken van het centrum en alle faciliteiten die daar aanwezig zijn en dit alles zonder kosten! Het is de bedoeling dat wij ons in de

eerste plaats richten op de jeugd. De scholen worden of zijn daarbij al betrokken. Diverse scholen zijn al in bezit van het boekje 'Een bij hoort erbij' van ondergetekende. Dit is volgens de leerkrachten een goede en waardevolle bijdrage, die de jeugd een goed beeld geeft van wat het imkeren inhoudt. In het centrum is een leslokaal. Dit is een mooie gelegenheid om de cursus voor beginners en gevorderden te geven, vooral omdat leslokaal en bijenhal zo dicht bij elkaar liggen. Door het Ministerie wordt dit echter niet toegestaan. Cursussen moeten op een reguliere school worden gegeven en anders krijgen men geen subsidie, voor zover ik weet.

14 Het centrum en de bijenhal zijn een aanwinst voor de imkers en de groene verenigingen in Limburg die nu een eigen onderkomen hebben. In dit centrum kun je de gemeenschap laten zien wat er zoal groeit en bloeit en hoe er met de natuur omgegaan zou moeten worden om deze te behouden.

Daarnaast is er in het centrum een grote zaal voor 100-200 personen waar lezingen en andere activiteiten door de imkers van Weert georganiseerd kunnen worden. Van diverse kanten zijn al verzoeken binnen gekomen om demonstraties te geven. Wij zouden graag zien dat afdelingen, die meer ervaring hebben in deze activiteiten, ons suggesties zouden geven (adres: Middelste straat 150, 6004 BM Weert). Op dit moment is er een tentoonstelling van alle groene verenigingen die het centrum bemannen en dat zijn: de Vrienden van Natuur, Vogelwacht, IVN, Hengelsportvereniging en de Imkers. Het is de moeite waard om eens een kijkje te nemen in het centrum. Het is de bedoeling om in het voorjaar een open dag te houden. Hopelijk treffen we elkaar een keer in ons nieuwe centrum met bijenhal. De openingstijden zijn van 14.00-17.00 uur dagelijks, behalve 's maandags. Het adres is: Natuur- en Milieucentrum de 'Ijzeren Man', Geurtsevenweg 4, 6004 SN Weert, telefoon 04950-24893. Postbus 100308, 6000 GH Weert.

Gesprek met de Vlaamse Imkersbond

door H. van der Reijden-Rynja

(Verlag van het gesprek van de VBBN met de VIB op 2 november 1992 in het Bijenhuis te Wageningen.)

De Vlaamse Imkersbond werd vertegenwoordigd door: de heren **P. Stuyckens** (bestuurslid Brabantse Imkersbond), **A. Delvaux** (organisator, ledenadministratie), **P. Wouters** (bestuurslid Limburgse Imkersbond), **R. Vaes** (Voorzitter Limburgse Imkersbond), **F.J. Jacobs** (voorzitter VIB), **A. de Winne** (secretaris-generaal VIB), **G. Janssens** (redactie maandblad VIB) en **J. Camerlinckx** (vz. selectiewerkgroep). Namens de VBBN waren aanwezig: de heren **P. Muntjewerf** (aftredend voorzitter), **D. Vunderink** (nieuwe voorzitter), **P. van Assche** (DB-lid), **W. van den Hoeven** (DB-lid, vice voorzitter, voorzitter Landelijke Ziekten-

bestrijdingscommissie), **F. Janssen** (DB-lid, voorzitter Drachtplantencommissie), **J. Beetsma** (hoofdredacteur maandblad Bijen), **R. ten Klei** (bedrijfsleider afdeling Handel) en de dames **C. Reker** (DB-lid) en **H. van der Reijden-Rynja** (algemeen secretaris).

Inleidende gesprekken

In België ontvangen docenten voor cursussen en sprekers voor afdelingen een vergoeding van BF 1.000 (f 55,-) per uur. Deze vergoeding wordt betaald door verschillende ministeries. Cursisten en leden van afdelingen dragen niet bij in de kosten. Dit heeft tot gevolg dat in de grensstreek veel Nederlandse imkers van deze Belgische faciliteit gebruik maken. Er zijn in België, net als nu in Nederland, geen voorlichters op het gebied van bijenhouderij.

Besmettelijke ziekten worden per provincie gecontroleerd door beëdigde assistenten. Ca. 95 % van de Belgische imkers is lid van een bond. Voor de bestrijding van de varroamijt gebruikt ca. 50 % van de imkers Apistan.

Gezamenlijk uitgeven van informatie-materiaal en uitwisselen van bijdragen voor de maandbladen

De heer **Janssens** heeft geen enkel bezwaar tegen gezamenlijk publiceren, op die manier zal meer mogelijk zijn met minder geld. De heer **Jacobs** merkt op dat er vaak van te voren geen overleg is; hiervoor moet een systeem bedacht wor-

den. In de brochures is het niet mogelijk met kleur te werken, omdat de oplage te klein is. Bij grotere oplage is meer mogelijk. Afgesproken wordt dat hierover in de toekomst overleg zal plaatsvinden. Als eerste gezamenlijke activiteit zou het uitgegeven van een folder over de bijenweide besproken kunnen worden. De heer **Vaes** denkt daarbij aan een folder voor gemeentelijke plantsoendiensten, de heer **Janssen** zou liever een folder voor een breder publiek willen maken om deze te gebruiken als 'strooifolder' op markten en in informatiepakketjes. De heer **Jacobs** vindt dat dit zeker gezamenlijk moet worden ondernomen. De heer **Muntjewerf** stelt voor dat het contact hierover via de secretarissen zal lopen. Mw. **Reker** vraagt hoe zo'n folder in België wordt gefinancierd. De heer **Jacobs** antwoordt dat de bond deze als regel zelf betaalt. Voor de folder 'Gezonde bijen' werd de door de EG beschikbaar gestelde varroamijt bijdrage gebruikt. Op dezelfde wijze als dat in Nederland gebeurd is. De heer **van Assche** wil weten of er in België iemand speciaal met de publiciteit belast is. De heer **De Winne** antwoordt dat dit een taak is van de redactie, vanwege haar contacten met de drukker. Bij gezamenlijke uitgave moet worden overlegd over lay-out en illustraties. Er kan bijvoorbeeld in zo'n folder ruimte worden vrijgelaten voor de specifieke informatie van het betreffende land. Omdat Vlamingen en Nederlanders zich anders uitdrukken, lijkt het de heer **Jacobs** moeilijk een gezamen-

lijk maandblad uit te geven. De heer **Muntjewerf** denkt dat bepaalde bijdragen wel aan elkaar kunnen worden doorgegeven. De heer **de Winne** merkt op dat in het verleden vaak kopij uit Nederland werd toegestuurd. De heer **Jacobs** wijst erop dat bij gezamenlijk opnemen van hetzelfde artikel de opname wel op tijd op elkaar moet worden afgestemd.

Gezamenlijk optreden binnen de EG

De heer **Muntjewerf** vraagt zich af of het meer afstemmen op elkaar wel zin heeft. Het is in Nederland moeilijk aantallen boven water te krijgen over het aantal imkers en bijenvolken. Dit zal gemakkelijker worden bij een vergoeding voor de bestuiving per volk. In de wandelgangen in Brussel heeft hij gehoord dat als de nationale regering een plan heeft, de EG hiervoor wel geld wil geven. Dit zouden we gezamenlijk aan kunnen pakken. De EG eist wel een eigen bijdrage van de regering; het Belgische Ministerie van Landbouw is ruimhartiger ten opzichte van de bijenhouderij dan het Nederlandse.

De organisatiestructuur

Aan de hand van een aantal overhead-sheets maakt de heer **Jacobs** de Belgische organisatiestructuur duidelijk. De VIB wordt bestuurd door een Raad van Beheer die samengesteld is uit provinciale vertegenwoordigers. Juridisch gezien bestaat de VIB uit vijf leden, geen personen. Leden zijn lid van een afdeling, de afdelingen vallen onder een provincie. Vanuit

de Raad van Beheer worden de vijf belangengroepen (in Nederland commissies) gevormd. Het geheel wordt ondersteund door het Informatiecentrum. Dit centrum neemt geen initiatieven, maar voert uit wat opgedragen wordt. De VIB heeft ca. 4700 leden, in Wallonië zijn 4000 imkers aangesloten. Vijf en negentig procent van de Vlaamse imkers is lid van de VIB; hierdoor kan zij deze imkers vertegenwoordigen bij overleg met de ministeries. Het Dagelijks Bestuur van de VIB bestaat uit 5-6 personen. Er wordt 3-4 maal per jaar vergaderd en vaak per telefoon overlegd. Het achtervoegsel 'vzw' betekent: vereniging zonder winstdoel. Bestuursleden verdienen niets, krijgen alleen een onkostenvergoeding. Het DB staat onder controle van de Raad van Beheer. De commissies bestaan uit assistenten en agenten per provincie, de commissie Juridische Zaken bestaat uit tuzakelijke personen. De commissie Onderwijs opereert via het Informatiecentrum. In 1991 had de VIB 4671 leden, verspreid over 119 afdelingen, verdeeld over vijf provincies. Per provincie wordt gekozen: een redactiefid, en een lid voor de commissies selectie, bijenweide, onderwijs en gezondheid. Elke commissie bestaat dus uit vijf personen. De VIB heeft een overzichtelijke organisatiestructuur en de leden ontmoeten elkaar regelmatig. In het Informatiecentrum werken drie personen, de VIB betaalt een deel van de kosten en de rest wordt gesubsidieerd vanuit de overheid (sociale zaken). Bij vakatures hoopt de VIB uit de kandidaten goed gemotiveerde mensen te krijgen. Bernadette Rothier is een zeer gemotiveerde kracht, zij zorgt al jaren voor de administratie en de verspreiding van informatiemateriaal. Dirk du Chau zorgt voor diarieseries e.d. De eindverantwoordelijkheid ligt altijd bij het bestuur of de opdrachtgever (commissie, redactie). De derde plaats zal vanaf morgen worden ingenomen door Anita van Oorden, landbouwingenieur.

De heer **Muntjewerf** geeft een overzicht van de Nederlandse situatie. De VBBN heeft ca. 6500 leden, verdeeld over 170 afdelingen die zijn ondergebracht bij 15

groepen. De groepsverbanden worden niet altijd begrensd door provinciale grenzen. Alle leden van een afdeling zijn tevens lid van de VBBN. Er bestaan nog vier andere bonden in Nederland: drie daarvan zijn ondergebracht bij de boerenbonden van de NCB, de LLTB en de ABTB en hebben met elkaar ca. 2500 leden. Verder is er de Algemene Nederlandse Imkersbond (ANI) die voornamelijk actief is op de Veluwe, met 500 leden. Er zijn ca. 10.000 georganiseerde imkers, dit is naar schatting 90 % van het totaal aantal imkers in Nederland. De overkoepelende organisatie is de Bedrijfsraad, hier komen vertegenwoordigers van alle bonden bijeen, van de VBBN vier, van de overige bonden ieder een. Via de Bedrijfsraad is de samenwerking tot één bijenblad tot stand gekomen, tevens vallen enkele commissies van landelijk belang onder de Bedrijfsraad, zoals die voor de koninginnteelt. Alle organisaties hebben een afgevaardigde in de afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap, bedoeld voor belangenbehartiging van de imkers en overleg met het ministerie van Landbouw. De afdeling Bijenteelt vormt slechts een klein onderdeel van het Landbouwschap, het is dan ook moeilijk iets voor de imkers voor elkaar te krijgen. De VBBN kent de volgende commissies: drachtplanten, honing, onderwijs en voorlichting, en ziektenbestrijding. De VBBN wordt bijgestaan door een juridisch adviseur. De hoogste instantie van de VBBN is de AV (Algemene Ledenvergadering), waar vertegenwoordigers uit alle afdelingen hun stem mogen uitbrengen. De AV komt jaarlijks bijeen. Het HB (hoofdbestuur) bestaat uit 15 vertegenwoordigers van de groepen, hieruit wordt het DB (dagelijks bestuur) gekozen. Het HB vergadert vier keer per jaar, samen met het DB; het DB vergadert daarnaast nog eens zeven keer. Het DB bereidt de zaken voor en het HB neemt de beslissingen. Dit laatste werd steeds meer als een handicap ervaren. Het HB wilde steeds meer zeggenschap, maar een vergadering van 20 personen werkt erg traag. Er wordt nu gewerkt aan een voorstel voor een nieuwe structuur, waarbij het bestuur zal bestaan uit 7-9 personen,

gekozen in een profiel. In de groepen moeten dan meer activiteiten gaan plaatsvinden, er moeten kleine groepsbesturen worden samengesteld die gesteund worden door deskundigen. Er komt nogal wat protest; men is bang onvoldoende vat op de zaak te hebben. Om dat op te vangen zal een bestuurslid aan iedere groepsvergadering deelnemen, en zullen groepsbesturen een of twee keer per jaar met het bestuur samenkomen voor het uitwisselen van informatie. Het HB werd gekozen door de groepen, daaruit werd het DB gekozen, zonder te kijken naar de bestuurlijke kwaliteiten. In de nieuwe situatie zal het bestuur een voorstel doen in de AV om een bepaalde persoon in een bepaalde functie te benoemen. De AV mag tegenkandidaten voorstellen. De VBBN heeft zes vaste krachten in dienst: twee op het secretariaat en vier op de afdeling Handel.

De heer **Jacobs** wijst erop dat in België de bestuursleden rechtstreeks afgevaardigd zijn. Als zijn afdeling hem niet meer afvaardigt, is hij morgen geen voorzitter meer. Hij is door zijn afdeling afgevaardigd in de provincie, en tegelijk in het DB. De heer **Vunderink** merkt op dat steeds de vraag wordt gehoord: wat is de functie van de VBBN? Men ziet niets anders dan het maandblad, en eventueel de service van de Afdeling Handel en het centrale ontmoetingspunt van het Bijenhuis. Hoe zit dat in België? De heer **Vaes** antwoordt dat men vrij goed op de

hoogte is van de trapsgewijze structuur. In eerste instantie klopt men aan bij de afdeling, dan bij de provincie. Kan iets niet worden opgelost, dan gaat het naar de Raad van Beheer. Zaken die de VIB bij de overheid regelt, worden ook trapsgewijs weer naar beneden gebracht. Imkers zien daarvan het nut ook in. Volgens de heer **Vunderink** lijkt het erop dat de provinciale bonden in België meer doen dan de groepen in Nederland, er moeten hier meer inhoudelijke activiteiten ontwikkeld worden. De heer **Delvaux** vult aan dat die vraag in België natuurlijk ook gesteld wordt, men ontvangt het maandblad, men is verzekerd, maar de andere zaken worden te weinig uitgedragen. De heer **Jacobs** voegt daaraan toe dat bestuursleden vaak te idealistisch bezig zijn. Van dit gesprek zou een goed verslag moeten worden gemaakt voor publicatie in de maandbladen. Bestuursleden komen vaak niet aan het publiceren toe, de volgende dag is men alweer met iets anders bezig, en bovendien gaat men zichzelf niet in de bloemetjes zetten, hoeveel tijd er dan ook met het besturen gemoeid is. De heer **Vaes** meent dat er ook op plaatselijk niveau het een en ander moet gebeuren. Zijn antwoord aan klagers is altijd: wat heb je ooit gevraagd dat niet in orde is gekomen? Vaak blijken dat mensen die nooit iets vragen, alleen maar aanmerkingen maken. De heer **Delvaux** informeert naar de Nederlandse bestuivingsregeling. De heer **Muntjewerf** antwoordt hem dat deze ieder jaar wordt vastgesteld door het

Landbouwschap, in overleg met imkers, glastuinders en fruittelers. De heer **de Winne** merkt op dat er in België een boerenbond bestaat, zoals als het Landbouwschap, maar daarin zijn de imkers niet vertegenwoordigd. Mevrouw **Reker** vraagt wat de functie van de heer van Laere is. De heer **Jacobs** antwoordt dat dr. van Laere directeur is van het Rijksstation voor Nematologie en Entomologie (MvL). Op wetenschappelijk gebied is er al vele jaren samenwerking, een keer per jaar komt de 'Bijenbenelux' bij elkaar. De heer **Muntjewerf** merkt op dat er vandaag een overleg plaatsvindt met medewerkers van de vakgroep Entomologie van de Landbouwuniversiteit Wageningen, de projectgroep Ethologie en Socio-oecologie van de Rijksuniversiteit Utrecht, de Ambrosiushoeve en vertegenwoordigers van de bijenorganisaties, over de toekomst van het bijenteeltonderzoek in Nederland. Door de versnippering van het bijenonderzoek, is het gevaar aanwezig dat bijvoorbeeld de posten van Beetsma en Velthuis na hun vertrek niet worden opgevuld. Het praktijkgericht onderzoek aan de Ambrosiushoeve wordt voor een deel door imkers en tuinders gefinancierd en de rest wordt bijgedragen door de overheid. Ook dat dreigt in de bezuinigingswoede te verdwijnen. De universiteit van Utrecht wordt gefinancierd door het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, Wageningen door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Wij moeten als imkers zorgen dat het onderzoek bewaard blijft. De heer **Jacobs** voegt hieraan toe dat ook Professor van Laere eind 1993 met pensioen gaat. Ook daar zal men voor de bezuinigingswoede moeten opletten. Het belang van insecten in de landbouw wordt zo laag ingeschat, dat de noodzaak van onderzoek niet groot geacht wordt. Volgens de heer **Beetsma** moet er bij bijenhouderij niet meer gedacht worden aan produktie, maar aan de aspecten recreatie, vrijetijdsbesteding en natuur. De heer **Jacobs** ziet de situatie steeds slechter worden: wie eet er nu nog honing in deze 'light'-periode? De heer **Muntjewerf** werpt daar tegenin dat België nog in een bevoorrechte positie

verkeert ten opzichte van Nederland: de Belgische overheid helpt bij onderwijs, varroamijbestrijding. In Nederland gebeurt dat niet. De Nederlandse docenten krijgen de helft van de vergoeding, voordrachten worden helemaal niet gesubsidieerd. De heer **de Winne** antwoordt dat vroeger het onderwijs in België bij Landbouw zat, nu is het ondergebracht bij Middenstand, onder nascholing volwassenen, samen met bijv. bloemschikken en tractoronderhoud. De imkerij wordt dus niet apart gesubsidieerd. Alleen in de varroamijbestrijding wordt bijgedragen.

De contributie voor de organisaties

De heer **de Winne** deelt mede dat in België de contributie f 30,- bedraagt: f 5,- voor de afdeling, f 5,- voor de provincie en f 20,- voor het maandblad. De contributie wordt geïnd door de plaatselijke afdelingen en komt via de provincie bij de VIB terecht. Voor de cursussen wordt een kleine onkostenvergoeding voor de consumpties gevraagd. De heer **Muntjewerf** merkt op dat de contributie voor de VBBN nu nog f 45,- is en volgend jaar f 50,-. Daarnaast vragen de afdelingen een bijdrage in de kosten van eigen activiteiten, die kan variëren van f 2,50 tot f 15,-. De groepen ontvangen geen contributie, maar krijgen wel bijvoorbeeld zaalhuur vergoed, en kunnen een bijdrage van de leden vragen. Het gehele bedrag wordt door de afdelingen geïnd en zij zorgen ervoor dat de bijdrage aan de VBBN naar Wageningen wordt overgemaakt. Voor die f 50,- ontvangen de leden het maandblad, en zijn zij verzekerd tegen brand, storm, diefstal en WA. De leden betalen mee aan de kosten voor secretariaat, bestuur en commissies, en aan het onderzoek aan de Ambrosiushoeve. Mw. **van der Reijden** voegt toe dat leden van de VIB f 35,- betalen voor het maandblad Bijen inclusief de portokosten. Nederlanders, die niet bij een afdeling zijn aangesloten, betalen f 65,- (wordt f 70,-).

Opmerkingen tijdens de rondvraag

De heer **Janssen** informeert naar de adviesprijs voor honing. De heer **Wouters** antwoordt dat voorkomen moet

worden dat afdelingen elkaar gaan concurreren. In België zijn ook handelaren die geïmporteerde honing verkopen; de VIB heeft daar geen invloed op. De heer **Delvaux** vraagt hoeveel de verzekering kost, de heer **Muntjewerf** antwoordt dat deze f 2,- per lid bedraagt. De heer **Vaes** vraagt of er op het gebied van de ziektenbestrijding meer samenwerking zou kunnen plaatsvinden, bijv. bij het constateren van Amerikaans Vuilbroed in de grensstreek. Zolang dit via de officiële kanalen gaat, duurt het te lang. De heer **Muntjewerf** belooft hiervan een aantekening te maken. Mw. **Reker** vraagt op welke wijze de Belgen actievoeren, bijvoorbeeld tegen de milieumaatregel 'Vlarem'. De heer **Vaes** antwoordt: zoveel mogelijk mensen bereiken, en zoveel mogelijk ridiculiseren. Plaatselijke politici benaderen, de pers en druk uitoefenen van verschillende kanten. Tenslotte dankt de heer **Muntjewerf** allen voor hun aanwezigheid en inbreng.

Bijen bij 'Tuin '93'

door G.R. Fokkema

Van 5-9 maart 1993 organiseert subvereniging Leeuwarden van de VBBN op verzoek van en in samenwerking met de Frieslandhal een vrij grote expositie over bijen, bijenhouden, drachtplanten en alles wat hiermee te maken heeft. Subvereniging Leeuwarden hoopt er wat moois van te maken en wil het publiek (vorig jaar 21.500 bezoekers) uitgebreid laten zien wat bijen zijn, wat imkeren is en wat er zoals bij komt kijken. In een 100m² grote tuin zal boomkweker/imker Jacob Bang (secretaris van subvereniging Kollummerzwaag) proberen veel te laten zien van drachtplanten. Hij is al enthousiast met de voorbereidingen bezig. Onze expositie wordt geheel in raatvorm opgesteld en beslaat totaal ongeveer 400m². Eén of twee bijenvolken, oude en hedendaagse bijenwoningen en imkermaterialen, korfvlechten, videofilm en vele prachtige foto's van bijen, drachtplanten enz. zullen er een plaats vinden. Aan de kinderen wordt ook gedacht met uitleg over bijen en waarschijnlijk een kleurwedstrijd en informatie over bijen

uit het lespakket van de VBBN. Inlichtingen over eigen en alle andere subverenigingen in Friesland wordt op deze expositie gegeven. Op de Beurs 'Tuin 93' zelf is een keur aan tuinen, plantmaterialen, bloeiende bollen en tuin-gereedschappen te zien en te koop. Ook hier zal in de bollentuin iets over bijen te zien zijn. Niet alleen voor de leek op bijengebied maar ook voor de imkers wordt het, naar wij hopen, een interessant gebeuren. De openingstijden zijn: vrijdag 5 maart 19.00-22.00 uur, zaterdag 10.00-22.00 uur, zondag 10.00-18.00 uur, maandag 8 en dinsdag 9 maart 14.00-22.00 u. Toegang (volw.) f 10,- (jeugd 2 t/m 12 jaar) f 5,-, (65+) f 5,- maandagmiddag.

25 jaar Oost Flevoland

door Ab Kuypers

Op 20 november dit jaar is het precies 25 jaar geleden dat door een aantal pioniers de subvereniging 'Oost Flevoland' werd opgericht. Het georganiseerd imkeren op dat nieuwe stukje land kreeg een eigen gezicht. In het prille en kille Dronten van 1968 kwamen die avond veertien bijenhouders bij elkaar. Zij waren afkomstig uit Lelystad, Dronten en Roggebotsluis. Tot dan waren zij aangesloten bij afdelingen van de VBBN van het oude land. In huiselijke kring werd toen besloten in een eigen afdeling verder te gaan. 'Ik meen dat wij voldoende draagkracht hebben om tot een grote afdeling voor Oostelijk Flevoland te komen', besloot dhr. J. Veenstra zijn welkomstwoord. Hij was initiatiefnemer van deze oprichtingsvergadering. 'Oost Flevoland' heeft inmiddels ruimschoots bewezen grote draagkracht te bezitten. Van 21 leden in de begintijd is zij uitgegroeid tot een van de grotere subverenigingen van de VBBN waarbij nu rond de 70 imkers zijn aangesloten.

Een bijenparadijs

Hoewel de toen amper drooggevallen polder nog volop in ontwikkeling was, kwamen de bijen van die pioniers zo niet in een gespreid bedje dan toch zeker wel in een beginnend paradijsje. Al sinds de 'stap voor stap' inpoldering van de voor-

malige Zuiderzee wisten imkers al de weg naar het soms barre land te vinden. Er was nog geen teken van leven te bekennen. Het land was nog maar net in ontginning. Toch waren er al snel goede mogelijkheden voor bijen; de eerste drachtplanten dienden zich spontaan en massaal aan. Het waren immers niet alleen de mensen, die met veel zweetdruppels, eeltplekken op de handen en pijnlijke ruggen bezit namen van dit modder. Ook de natuur zond haar pioniers vooruit. Hieronder bevonden zich veel goede drachtplanten. De imker en zijn bijenvolken hebben er altijd, vanaf het prille begin bijgehoord in de nieuwe polders. De jongste provincie van ons land is niet alleen bij imkers van buitenaf populair, ook onder de eigen bevolking heeft het bijenhouden veel beoefenaars gekregen. Vele stadslui zijn, eenmaal onder de bekoering van hun nieuwe woonstee geraakt, begonnen met en verslingerd geraakt aan het imkeren. De Flevolandse wonen dan ook in een waar bijenparadijs, al zal de haastige passant dat er misschien niet van af zien. Bij koolzaad, distel, fruit en wilgen maar ook in de uitgestrekte bossen, de stadsparken en -tuinen vinden al die bijenvolken voldoende mogelijkheden om hun kostje bij elkaar te scharrelen. Bovendien is hier het woon- en werkklimaat nog even fris en ambitieus als in de beginjaren, waardoor de samenwerking met overheden en landschapsverenigingen goed is. Mogelijkheden genoeg daarom om het jaar rond te kunnen imkeren in eigen omgeving. Je hoeft er niet eens ver voor van huis. Dit alles heeft er aan meegewerkt dat 'Oost Flevoland' kon uitgroeien tot een stevige loot aan de VBBN stam.

'Oost Flevoland' actief

Op zich is 25 jaar niets vergeleken bij de soms hoge leeftijden van afdelingen van het oude land. Bedenk echter wel, dat deze 25 jaar bijna de hele geschiedenis beslaan van dit wonderige gewest. Vorig jaar nog stond Lelystad bol van de 25-jarigen. Niet alleen de stad zelf, maar ook zeer vele verenigingen vierden zo'n zelfde jubileum. Zo gaat dat op het nieuwe land. Ook de bijenhouders van 'Oost Flevoland'

zullen op gepaste wijze stil staan bij het 25-jarig bestaan van hun vereniging. Van Oostelijk Flevoland, het gebied tussen Knardijk en Ketelmeer zijn imkers lid afkomstig uit Lelystad, Dronten, Swifterbant, Biddinghuizen en Zeewolde. Zij wonen niet alleen in deze steden en dorpen maar ook in de buitengebieden kom je imkers tegen. In bijna al deze woonkernen worden bijentuincomplexen beheerd, waar de leden een eigen stukje grond kunnen huren voor hun bijenstalling. Hoewel de belangstelling voor verenigingsavonden bij de Flevolandse niet geweldig groot is, worden er jaarlijks toch zo'n vier à vijf avonden georganiseerd. Om de band tussen de leden te versterken wordt er driemaandelijks een eigen clubblad uitgegeven, waarin elke maand 20 pagina's bijenartikelen en verenigingsnieuws zijn opgenomen. Daarnaast wordt op verschillende manieren een zekere service vanuit de vereniging naar de leden toe verleend. Behalve de al eerder genoemde bijentuinen bezit 'Oost Flevoland' twee honingslingers die kunnen worden geleend, er wordt bemiddeld bij standlaatsen bij verschillende drachten, ieder jaar wordt de zogenaamde 'moerenbank' opgezet, waarmee we elkaar aan jonge moeren kunnen helpen. Een van de leden is contactpersoon voor de gemeente waar het bijenzwermen betreft, niemand hoeft hier dan ook zonder volken te zitten, via hem zijn die zwermen gratis af te halen. Hoewel een particulier initiatief, profiteren bijna alle leden graag van het depot van een van onze leden. Daarnaast trekt dit depot van Hella Mulder Scheepmaker ook nog eens aardig wat imkers van het oude land aan. Binnen de gemeenschap van Oostelijk Flevoland bestaat een redelijke belangstelling voor de bijenhouderij. Niet voor niets wordt de bijenhoudersvereniging regelmatig uitgenodigd deel te nemen aan verenigingsmarkten. Daarnaast worden jaarlijks bijenlessen op basisscholen verzorgd, naast de diverse lezingen over de bijenteelt voor allerlei organisaties. Vanaf het komende voorjaar zal door een der leden een bijenstand worden beheerd bij de stichting 'De bron van het verborgene' een educatief centrum waartussen

de verschillende boerderijdieren straks ook de bijen een plaats gaan krijgen. Van hieruit zal zowel aan volwassenen als aan schoolkinderen voorlichting over het bijenhouden gegeven gaan worden. Door een en ander staat de bijenhoudersvereniging 'Oost Flevoland' regelmatig in de belangstelling: zowel de schrijvende pers als ook de regionale omroep besteden ruime aandacht aan ons bestaan en onze activiteiten. Dat bijenhouden in Oostelijk Flevoland meer is dan het koolzaad alleen blijkt uit het feit dat door de imkers uit deze regio amper naar drachten buiten het eigen gebied wordt gereisd. Daarnaast hopen we dat imkerij 'De wind in de wilgen', gevestigd in het BD-Centrum van Lelystad vanaf komende zomer een belangrijke impuls zal gaan betekenen voor niet alleen de bijenteelt in het algemeen, maar voor die van Oost Flevoland in het bijzonder. Naast een voorlichtingscentrum met een grote drachtuin zal hier ook een verkooppunt van bijenproducten en een theeschenkerij verrijzen. In het sociale leven van Oostelijk Flevoland nemen imkerij en vereniging een belangrijke plaats in. Het komende jaar zal op verschillende manieren onze liefhebberij uitgedragen worden. Onder andere een landelijke 'Open dag voor de imkerij' in en in samenwerking met het Natuurpark Lelystad.

Ere- en Verenigings- spelden in 1992

door Marga Canters

In 1992 zijn ere- en verenigingsspelden uitgereikt als waardering voor het uitoefenen van respectievelijk bestuursfuncties of een langdurig lidmaatschap van de VBBN. Het Hoofdbestuur wil de leden die hiervoor in aanmerking kwamen nogmaals danken voor hun inzet voor de Vereniging. De namen van ontvangers van een erespeld zijn **vet** gedrukt.

Amstelland: E.J. Hummel, J. Kaaf, F.C. Mus, H. Poelstra, D. Vunderink en N. Zeilinga

Apeldoorn: H. Kroese

Appingedam: Joh. Boer en F. Klok

Baarn: G.W. vd. Brakel, J. vd. Brakel,

O.A. de Bruin, K. ten Hoedt, A. Kramer

Beetsterzwaag: H.J.J. van den Broek
Bergen op Zoom: R. Boon, J. v.d. Bergh
Deventer-Diepenveen: A.P.H. Muller
Goeree-Overflakkee: C. Keur en E. v.d. Wende

Hardenberg-Gramsbergen: mw. Buit-Brouwer, A.M. Triest en N. Zeldenrust

Haren-Paterswolde: G. van Huffelen
Hengelo Gld.: W. Lijftogt

Lochem: mw. J.M. Bekker, E.G.J. Gossen
Made: A. Nelemans

Musselkanaal: M. Huisman

Nijmegen: F.A. Kessels

Ootmarsum: W.E. Harberink, G.J.J.

Luttikhuis

Staphorst: W. Bloemert, P. Stegeman, H. Timmerman

Varsseveld: H.G.W. ter Maat, H. Sturris en H.A.A. Steverink

West Friesland: A. van Bohemen, A. Dekker, J. Dekker, M.J. Mul en J.A. Rovers

Groepshoningkeuring Overijssel-West.

door A. Stroeve

De groepshoningkeuring werd op zaterdag 7 november 1992 in Zwolle gehouden op een regenachtige dag met overigens aangename temperaturen. Om half negen waren de eerste deelnemers al aanwezig om hun producten in te leveren. In totaal werden door 15 deelnemers 53 inzendingen aangeboden, waarbij Steenwijk sterk vertegenwoordigd was en zoals later bleek, ook de wisselbeker voor de tweede keer in de wacht wist te slepen. Voor de persoonlijke prijzen waren prachtige tegels met een bijenmotief ter beschikking gesteld. Hoofdbestuurlid, de heer M. van Brummen, bedankte Zwolle voor het werk en de zorg die de organisatie van een groepshoningkeuring met zich mee brengt. Voor de deelnemers, organisatoren en belangstellenden was gezorgd voor een boeiende en interessante invulling van de dag. Mevrouw J. Groeneweg was bereid gevonden om op haar vrije zaterdag in de Kruidwisch aanwezig te zijn om de tentoonstelling 'Reeën' aan de imkers te tonen. De heer G. Mostert boeiende de 28 aanwezigen met een zeer interessante lezing met dia's over 'Mythen en

sagen bij bomen en planten'. Kortom een bijzonder geslaagde imkerdag.

Uitslag honingkeuring

Verenigingsprijs: 1. Steenwijk, 2. Noord Oost Polder/Emmeloord, 3. Kampen. De individuele prijzen waren voor: 1. Gebr. Van Beek, Steenwijk (299 pnt.) 2. Leeuwerink, Steenwijk met (298 pnt.) 3. Te Raa, N.O.P./Emmeloord (296 pnt.)

Cursus honingkeuren

De Onderwijscommissie van de VBBN is voornemens met medewerking van de commissie Honing begin februari 1993 een cursus ter opleiding tot honingkeurmeester te organiseren voor de vier noordelijke provincies.

De lessen zullen op vier tot zes achtereenvolgende zaterdagen gegeven worden, de kosten zullen f 150,- tot f 170,- bedragen. Alleen bij voldoende belangstelling zal de cursus doorgaan. Het AOC De Groene Welle te Hardenberg zal als cursusplaats dienen.

Degenen die belangstelling hebben kunnen zich melden bij het secretariaat van de VBBN te Wageningen.

Inl. G.J.J. Luttikhuis, voorzitter commissie Onderwijs, telefoon 05410-13649.

Koninginneteeltdag Wageningen 23-1-'93

Evenals in vorige jaren kunnen wij weer beschikken over de collegezaal van de vakgroep Entomologie van de LUW, Binnenhaven 7 te Wageningen. De Binnenhaven bereikt men door op het kruispunt Mansholtlaan/Grintweg niet richting Het Bijenhuis te gaan, maar de rondweg de andere kant uit te kiezen. Deze maakt na 1,5 km een vrij scherpe bocht naar links, waarna aan de rechterzijde een ventweg begint. Deze ventweg volgt u tot voorbij de stenen beker, waarna u rechtsaf gaat richting hoofdingang. Bus 83 vertrekt 8 minuten voor het hele en het halve uur vanaf het NS-station Ede-Wageningen. Deze bus brengt u naar de bushalte vrijwel voor het gebouw. U kunt natuurlijk ook voor f 5,- een treintaxi nemen.

Spreekers

• Ir. W.J. Boot: 'Resistentie-kenmerken

van de honingbij tegen de varroamijt'

- Dhr. J. Charpentier: 'Praktijkervaringen na een cursus KI'

- Dhr. C. Drescher (Meppen, Duitsland): 'Bevruchtungsstations in Duitsland' en

- Dhr. J. Dommerholt: 'Het nieuwrasvormingsproject'.

Het programma begint om 10.00 uur.

Ontvangst met koffie vanaf 09.30 uur.

Wij streven ernaar om 15.30 uur te stoppen. U wordt verzocht een lunchpakket mee te brengen. Per persoon wordt een bijdrage van f 10,- gevraagd.

Uit de PC van de voorzitter

door Dick Vunderink

Formeel ben ik nu geen 'aankomend' voorzitter meer, maar gelukkig blijft Piet Muntjewerf nog in de buurt. En natuurlijk wensen wij, de voorzitters en het HB, u een 1993 toe waaraan u later met genoeg zult terugdenken. Dat zal zeker gelden voor de scheidend voorzitter, die na negen jaar HB-lid en zes jaar voorzitterschap het recht heeft om nu nog alleen de lusten van het imkeren te ervaren, als potten wassen tenminste een lust is ... Wat mijn introductie betreft, niemand heeft mij erop voorbereid dat ik in een groepsvergadering -met name in Utrecht-midden in het uitspreken van een krachtige volzin, gestoord kan worden door een kleuter die huilend uit bed de vergadering inwandelt. Nu kan me op de Algemene Vergadering niets meer gebeuren!

Ook deze maand drie groepsvergaderingen bijgewoond en daarin klonk enige zorg dat de groepen nu wel erg veel verantwoordelijkheden zouden krijgen. Dat kan, maar dat ligt dan aan de groep zelf. De groep die dat wil en aan kan, kan die verantwoordelijkheid krijgen. Andere groepen kunnen gerust meer steunen op de centrale commissies. De beweging die we maken met de bestuursstructuur en de groepen moeten we zien als een groei-model. Wat vandaag nog niet goed loopt, kan over drie jaar vanzelfsprekend zijn. Misschien zetten we dan een volgende stap of we besluiten nog even te wachten. Wel leuk om even te vertellen dat we een aantal bestuursleden van de Vlaamse

Imkersbond op bezoek hebben gehad in ons Bijenhuis. Uiteraard hebben we veel vergeleken en verrassend is dat het bestuursmodel van de VIB precies omgekeerd is. Daar zijn de provinciale bonden (onze groepen) volledig verantwoordelijk voor besturen en de imkertechnieken als koninginnteelt, scholing, ziektebestrijding. En het hoofdbestuur coördineert en onderhoudt de contacten met de overheid. Dus daar komt alles van beneden naar boven, terwijl wij nu op weg gaan om een aantal zaken van boven te delegeren naar de groepen. Grappig om te zien hoe twee imkerbonden in eenzelfde taalgebied zich tegengesteld hebben ontwikkeld.

Wij hebben met de Bedrijfsraad (het samenwerkingsverband van alle imkerbonden) deze maand twee keer met elkaar aan tafel gezeten. De eerste keer om met de onderzoekers van de Ambrosiushoeve, van de Universiteit van Utrecht en van de Landbouwniversiteit van Wageningen te bespreken hoe de afstemming van de verschillende onderzoeken verloopt en van de kant van de onderzoekers hoe de Bedrijfsraad kan helpen in de financiering van nieuwe projecten. Helaas loop je steeds weer op tegen de bezuinigingen van de Overheid, waardoor steeds minder geld voor onderzoek beschikbaar is en zelfs formatieplaatsen dreigen te vervallen. Natuurlijk zouden wij graag met de geldbuidel klaar staan, maar de omvang daarvan biedt geen echte oplossing.

Het tweede gesprek was de periodieke vergadering van de Bedrijfsraad gevolgd door de vergadering van het Landbouwschap, afdeling. Bijenteelt. In beide vergaderingen heerste teleurstelling over een gesprek van voorzitter Muntjewerf met het dagelijks Bestuur van het Landbouwschap. Daar werd de nota van de Bedrijfsraad behandeld waarin wij voorstelden een deel van de bezuiniging bereikt door het plotseling opheffen van de DLV - waardoor drie voorlichters voor de bijenteelt plotseling voor ons verdwenen - aan ons terug te geven. Daarmee zouden wij dan een eigen voorlichting, onderwijs, onderzoek en ziektebestrijding kunnen financieren. Er bleek echter geen enkele sympathie voor dit voorstel en men vroeg zich af wat wij als hobbyclub eigenlijk in

het Landbouwschap zochten. Het Landbouwschap bleek niet bereid ons verzoek aan de Minister voor te leggen. Dit is aanleiding voor de Bedrijfsraad om een standpunt in te nemen of wij dan nog wel heil zien in het contact met het Landbouwschap. Wij zullen ons daarover de komende maanden gezamenlijk en in overleg met de verschillende bonden beraden om tot een standpunt te komen in de volgende vergadering in maart.

Ik heb in enkele groepsvergaderingen al aangekondigd dat ik verwacht dat we op andere manieren onze financiering zullen moeten regelen dan tot nu toe. Het subsidietijdperk loopt ten einde en al hebben subsidies iets behagelijks, het heeft ook iets ongezonds. Het kan je gevoel voor eigen verantwoordelijkheid ondermijnen. Wel, ik voorspel dat we stevig op onze eigen verantwoordelijkheid gedrukt gaan worden. En dat zal ons wat geld gaan kosten maar het kan ook inspirerend zijn. Nieuwe wegen vinden die we tot nu toe niet hoefden te bewandelen. Zoals laatst een van de leden van de Structuurcommissie zei: 'als we geld nodig hebben, moeten we het organiseren.' En dat gaat, om dat melige woord maar weer eens te gebruiken, de grote uitdaging worden. Creatieve financiers, kom met tips! Tenslotte als afsluiter iets vrolijks. We hebben de mensen -allen VBBN-ers- die de expositie op de Floriade hebben georganiseerd, ontvangen in het Bijenhuis om hen te bedanken voor hun grote inzet en voor hun voortreffelijk voorlichtingswerk. Sommigen van hen zijn gedurende de hele opening elke dag naar de expositie gekomen voor het aanvullen van voorraden of het afrekenen van verkoop. En om de meer dan honderd imkers die zich een of meer dagen assisteerden bij de voorlichting, wegwijs te maken. Maar voor dat zo ver was, zijn ze enkele jaren met de voorbereiding bezig geweest, zagen het soms niet meer zitten, hebben vaak hun nek stevig uitgestoken en kunnen nu met voldoening terugzien op een enorm bezoek en een gouden medaille van de Floriade. Zij hebben heel imkerend Nederland een grote dienst en alle bezoekers veel genoeg bewezen. En daarvoor ook hier ons aller dank.

Gouden jubilaris

Het Bijenhoudersgilde St. Ambrosius te Made e.o. huldigde tijdens haar jaarvergadering gildebrouder Arie Nelemans uit Lage Zwaluwe, die dat jaar zijn 50-jarig imkersjubileum vierde. Daarbij werd hem de gouden erespeld uitgereikt.

Nelemans begon in de oorlog met imkieren toen de bijenhouderij door het gebrek aan suiker een grote bloei kende, mede door het massaal verbouwen van koolzaad op de West Brabantse kleigronden. Toen er in de jaren kort na de oorlog meer DDT dan nectar op de bloemen zat, kwamen het ledental en de activiteiten van het gilde op een zeer laag pitje te staan. Er was maar een handje vol leden meer, waarvan slechts een enkele bijen hield om zo nu en dan z'n hand in de korf te steken, in de overtuiging dat dit goed was tegen de reumatiek. Toen begin zeventiger jaren de imkerij weer zeer populair werd, stond Arie Nelemans de beginners enthousiast met raad en daad bij. Ook stelde hij als timmerman/aanwerker zijn kennis, gereedschappen en werkplaats beschikbaar voor het gezamenlijk kasten timmeren en bouwde hij mee aan onze gemeenschappelijke bijenstal, bij ons gildelokaal De Koekoek. Arie Nelemans maakte veel vrienden onder de imkers en leverde een grote bijdrage aan het in standhouden en tot bloei brengen van ons gilde. Bedankt Arie Nelemans! Overheid en gildebrouders, VBBN subvereniging St. Ambrosius, Made e.o.

FAMILIEBERICHTEN

Geheel onverwacht overleed op 11 november op 69-jarige leeftijd de heer

HARRY FALKE

Onze vereniging verliest in hem niet alleen een trouw en bekwaam imker, maar ook de wijze nestor uit het bestuur.

Bijzondere gevoelens van medeleven gaan uit naar zijn echtgenote, die wij veel sterkte toewensen om dit plotselinge verlies te kunnen dragen.

Bestuur en leden
VBBN Imkersvereniging 'De Korenbloem' Renkum/Oosterbeek e.o.

Op 29 september 1992 is overleden ons gewaardeerd lid

HENDRIK EVENBOER

Hij was jarenlang lid van subvereniging 'De Rijnstreek', waar voor hij zich ook jarenlang als secretaris heeft ingezet. Hij wist als geen ander hoe korven te vlechten.

De heer Evenboer heeft ook jarenlang voor de VBBN groepen rondgeleid in de expositie van Het Bijenhuis. Hij was altijd bereid te helpen en heeft veel werk verricht in de expositieruimte. Wij zullen hem missen.

Bestuur en leden
VBBN subvereniging Wageningen
Bestuur VBBN

Op 27 oktober 1992 overleed op 58-jarige leeftijd ons lid en bestuurslid

HENK KLOMP

Hij stond altijd voor iedereen klaar. Hij was een toegewijd man en heeft als bestuurslid veel voor de vereniging gedaan. Ieder jaar organiseerde hij de reis naar het koolzaad wat hij met veel plezier deed. Onze oprechte deelneming gaat uit naar zijn familie en echtgenote.

Bestuur en leden
VBBN subvereniging Meppel

Op 29 april 1992 overleed op 68-jarige leeftijd onze gildebrouder

TOON KRUIP

Toon was een filosofisch en bewogen mens en imker die innerlijke rust wist te vinden bij z'n bijen. Hij behoorde tot de nieuwe lichte van 1973 en werd op 29 januari 1977 onze Over Deken. Toon gaf met verve inhoud aan deze verantwoordelijke functie die hem als het ware op het lijf geschreven was. Voor al zijn verdiensten ontving hij de eretitel van Koning van het Gilde. Z'n gezondheid speelde hem de laatste jaren parten. We missen in Toon een imker die een vader van de gildebrouders was.

Bestuur en leden van VBBN
Bijenhoudersgilde St. Ambrosius
Made e.o.

Op 1 november overleed plotseling

JOHANNES DE JONG

op de leeftijd van 85 jaar.

De heer De Jong was vanaf de oprichting lid van onze vereniging. Hij was een enthousiast imker, die tot het laatst intensief met zijn bijen bezig was.

Bestuur en leden
VBBN subvereniging De Wouden

Op maandag 2 november 1992 ontvingen we het droevige bericht dat op 31 oktober van ons is heengegaan

D.H. KUIPERS

Hoewel wij wisten dat hij ziek was, is alles toch erg snel gegaan. Hij was één van onze trouwe leden. Op de vergaderingen ontbrak hij bijna nooit. Zelden deden we tevergeefs een beroep op hem. Hij laat een lege plaats achter, die niet gemakkelijk is op te vullen. Wij wensen zijn familie veel sterkte toe.

Bestuur en leden
VBBN subvereniging Ede

Op 8 november 1992 is overleden

GERRIT NOORDERIJK

in de leeftijd van 64 jaar. Wij verliezen in hem een oud-bestuurslid en een enthousiast imker.

Wij wensen mevrouw Noorderijk en familie veel sterkte toe bij het verwerken van dit verlies.

Bestuur en leden
VBBN subvereniging Ermelo

Op 26 september overleed ons lid

JAN VAN DE WIEL

op de leeftijd van 74 jaar. Afgelopen januari mochten wij hem nog de zilveren verenigingsspeld uitreiken. In onze herinnering zal Jan blijven voortleven als een goed mens, een imker met veel liefde voor zijn bijen en een vakkundig korfvlechter. Iedereen stond hij altijd graag met raad en daad terzijde.

Onze oprechte deelneming gaat uit naar zijn kinderen.
Bestuur en leden
NCB imkersvereniging Helmond e.o.

Een nieuw imker-stel

Rond de zwermtijd kun je voor de meest vreemde dingen komen te staan en dat beperkt zich niet alleen tot ons landje, gelet op de ervaringen van Kim Flottum, eindredacteur van het Amerikaanse zusterblad *Gleanings in Bee Culture*. Het speelde zich af in de derde week van mei en zijn verhaal is als volgt.

'Nauwelijks op kantoor aangekomen kreeg ik een echtpaar aan de telefoon dat de avond tevoren een zwerm had aangetroffen. Ze waren wild enthousiast over hun vondst en bovendien ervan overtuigd dat het bijenhouden hun toekomst zou gaan vormen, dat wisten ze meteen. Maar eerst wilden ze graag weten wat te doen om ook werkelijk te kunnen beginnen.

Vandaar dat telefoontje, 's morgens om half acht! Ik vertelde hen welk materiaal er nodig was, hoe de zwerm te vangen en wat er verder gedaan moest worden om de zwerm een goede start te geven. Alles werd genoteerd en ze stelden nog veel vragen. De zwerm zouden ze in een kartonnen doos scheppen en deze dan in de garage zetten tot al het te bestellen materiaal in elkaar was gezet. Waren er nog vragen dan zou er weer contact worden opgenomen. Einde gesprek tot rond lunchtijd. De broedkamer was in elkaar gezet en het duo stond op het punt de bijen in de nieuwe woning over te brengen. Of ik nu even wilde zeggen hoe dat moest gebeuren. Nu had ik dat sinds april al tientallen malen per telefoon afgehandeld, dus schonk ik eerst een kop koffie in, ging gemakkelijk zitten om aldus van start te gaan.

'Zet eerst de kast op de definitieve plek, want als de bijen eenmaal aan een standplaats zijn gewend, wordt het moeilijk om ze alsnog te verplaatsen.'

'Oké', was het antwoord, 'is gebeurd, en wat nu?'

'Als jullie op de plek zijn, neem dan dak en dekplank af en verwijder drie raampjes uit het midden van de broedbak, zodat er ruimte ontstaat om de zwerm in af te slaan.' Door de telefoon hoorde ik nu een hels gekraak en geraas. 'Wat gebeurt er allemaal?' vroeg ik verschrikt.

'Ik verwijder het dak', klonk het opgewekt, 'en wat nu?' Ik begreep het niet helemaal en vroeg nogmaals wat er precies gebeurde. Toen werd me verteld dat ze in de achtertuin stonden met de doos bijen en de nieuwe kast en via een draagbare telefoon mijn instructies opvolgden. Ik was een beetje uit het veld geslagen. Mensen hebben al duizenden jaren zwermen gevangen, het is een bezigheid wellicht zo oud als het ploegen en graan oogsten. Gedurende al die tijd zijn

de techniek van het vangen noch de bijen wezenlijk veranderd. Wat wel is veranderd zijn de onderwijs mogelijkheden en nu was het aan mij om een stel enthousiaste mensen via het medium 'telefoon' te begeleiden bij hun eerste wankele schreden op het stekelige imkerspad. Ik kon het hele proces nu woordelijk volgen, inclusief gesteun, gehijg en een onvertogen woord bij het incasseren van de eerste steken; het zij hun vergeven. Dit alles werd voortdurend afgewisseld met de vraag: 'En nu?'. Binnen de tien minuten zat het karwei er op. Ik moest me nu als het ware door een branding van complimenten worstelen en... ik voelde me er happy bij, want opnieuw waren er twee bijenhouders bijgekomen die nog heel veel geluk, emotie, spanning maar ook een niet-begrijpenperiode tegemoet gingen.' Al de bovenstaande gevoelens wens ik u voor 1993 in ruime mate toe.

Een gemeenplaats van imkers

Zaterdag 14 november 1992 stond de ruilbeurs te Bunnik op het programma. Spijt van mijn bezoek heb ik niet gehad. Het werd er enorm druk en het groeide uit tot een gezellig samenzijn van imkers waarbij veel oude bekenden elkaar weer ontmoetten. Naast een ruim aanbod aan bijenboeken slaagde ook menigeen erin om ontbrekende 'Groentjes' aan te schaffen of om de verzameling uit te breiden. Er was ook veel belangstelling voor etiketten, honingcups met fraaie bijenmotieven en de meest uiteenlopende snuisterijen. Als er maar iets van de bijenteelt op viel te ontdekken. Ik had een paar adreskaartjes meegenomen met als opschrift 'Honing rechtstreeks uit de raat, van de imker'. Ze gingen grif van de hand. Opnieuw hoorde ik een verbaasde reactie: 'Is je achternaam werkelijk Zoet?', ik heb altijd gedacht dat je onder die naam schreef'. Nu is het niet verwonderlijk dat je bij de naam 'Zoet' aan een pseudoniem denkt ook en vooral omdat het in het voormalige bijenblad van de VBBN, het *Groentje*, mode was onder een schuilnaam te schrijven. Ik heb een duik in oude jaargangen genomen en kwam er een respectabel aantal tegen. Leest u even mee?

Klaas Stroorkorf, Distelvink, Jan Econoom, Bussekruyt, Nar en Dar, Jékavé, Jan van Veldzicht,

Jan van de Veluwe, Luistervink, Immenvaer, Apiarius, Willem van de Iemenhof, Dirk Bijker, Kijk in de pot, Een ouwe rot, Kodap, Jebo, Bijenboer, de Bijenman,

Little Bee, Willem, Bram van de Veluwe, enz. enz. Zullen we het hierbij maar laten? Wat ik nog wel even kwijt wil, is, dat de serie 'Groentjes' in mijn bezit, vanaf eind jaren twintig, voor mij een voortdurende bron van inspiratie vormt.

S. Frankenhuis

Bij het doorbladeren kwam ik de namen van vele 'Groten' (met een hoofdletter) uit de bijenhouderij tegen. Mensen die allemaal hebben bijgedragen om de bijenteelt te maken tot hetgeen het nu is geworden. Als jongen keek ik hoog tegen ze op. Ik werd getroffen door het overlijdensbericht van S. Frankenhuis d.d. 11-1-1938. Dat is al weer ruim een halve eeuw geleden. Werktuiglijk nam ik zijn boekje 'Koninginneteelt gepaard met teeltkeus, de weg tot verbetering onzer Nederlandse Bijenteelt' van de boekenplank en stond even stil bij de inleiding waarin ook hij begint met de zin: 'Meer dan een halve eeuw verkeer ik met imkers en immen, bijna even lang ben ik praktisch bijenhouder, haast van de oprichting af ben ik lid van de VBBN'. Het boekje, uitgegeven in 1937, bevat verrassend moderne ideeën. Frankenhuis was een groot voorstander van het verbeteren van het aanwezige bijenras. Hij legde de nadruk op het kweken van langlevende bijen. Merk een vijftigtal uitlopende bijen van verschillende volken op dezelfde dag en zie van welk volk ze het langst in leven blijven. Stel dat deze koningin een vijftienhonderd eitjes per etmaal legt en dat haar dochters gemiddeld een week langer leven. Dan betekent dit voor haar volk een vermeerdering van zeven maal vijftienhonderd, dat is ruim tienduizend haalbijen ten opzichte van de overige volken. Dit verklaart dan ook, dat wij soms volken op onze stand hebben die niet uitblinken in grote plakken met broed, doch in volkssterkte en honingopbrengst steeds vooraan staan. Maar ook Frankenhuis was een kind van zijn tijd want hij verhaalt over een groot en bekend Oostenrijkse koninginneteler die in zijn bijenvoer een aftreksel van een vijftal kruiden gebruikt, welke wonderen doen. Na het geven van het recept roept hij imkers op van hun ervaringen te getuigen. Dat is nu allemaal verleden tijd. De moderne imker is nuchter, onderzoekt alles het liefst zelf en laat zich niet meer (mis)leiden door regels uit het verleden ...

Van Apitol naar zoete Apitol?

Met de bestrijding van de varroa, hetzij Perizine of Apitol is gelijk een punt gezet achter het praktisch imkeren in 1992. De verschillen tussen beide che-

mische bestrijdingsmiddelen zijn klein. Beide worden tussen de raten op de bijen gesprendeld waarna het via het bijenbloed uiteindelijk in de zuigende mijten belandt. Meer dan 95 procent van de mijten wordt aldus gedood. Volgens onderzoek van de producent, Ciba-Geigy, hoopt Apitol zich niet op in de bijenwas. In het proefschrift van Dr. Nicole van Buren (zie **bijen** 1/7, blz 199) komt duidelijk naar voren dat de hoeveelheid actieve stof van Perizine, die nodig is om tenminste 95 procent van de mijten te doden, naar verhouding zeer hoog is en wel heel eenvoudig omdat de bijen geen trek hebben in lauw water met daarin opgelost een bestrijdingsmiddel. Ze gaat verder met de constatering dat van de voedseluitwisseling dan ook weinig terecht komt omdat maar liefst driekwart van de toegediende hoeveelheid door de bijen niet wordt opgenomen. Vervangen we het woord 'Perizine' door 'Apitol', dan zal er opnieuw veel te veel bestrijdingsmiddel worden gebruikt omdat, ik citeer Nicole, 'De drang van de bijen om water door te geven veel geringer is dan wanneer het om suikeroplossingen gaat'. Licht het nu niet voor de hand de voedseluitwisseling te bevorderen door voortaan Apitol in honingwater op te lossen en het alsdan over de bijen te sprengelen? Er is dan veel minder bestrijdingsmiddel nodig. Het zou natuurlijk ook in gezoete vorm op de markt kunnen worden gebracht, maar dat is wellicht net iets te veel gevraagd.

Aan het eind van elk maandpraatje was u gewend geraakt aan een kort weerpraatje en daarbij een overzicht van uren zonneschijn, hoeveelheid neerslag en gemiddelde maximumtemperatuur van de afgelopen vijf jaren. Het weerpraatje vervalt, maar het genoemde overzicht blijft zodat u de ontwikkeling van de volken enz. achteraf nog eens met elkaar kunt vergelijken. Heeft u ideeën of vragen op weergebied die voor imkers interessant zijn dan zie ik die graag tegemoet. De normaalwaarde over de periode 1961/1990 bedraagt voor het midden van het land 47 uren zonneschijn, 68 mm neerslag en een gemiddelde maximumtemperatuur van 4,6°C.

December					
Jaar	Zon	(uren)	Neerslag (mm)	Max.Temp.(°C)	
1988	normaal		zeer nat (136)	z.zacht	(8,1)
1989	zonnig	(61)	zeer droog (25)	z.zacht	(7,1)
1990	somber	(28)	vrij droog (52)	z.zacht	(7,4)
1991	z.zonnig	(82)	normaal	zacht	(5,6)
1992	normaal		droog (34)	vrij zacht	(5,2)

Honingkeuring

In Duitsland wordt per jaar 70.000 ton honing gekocht. Vooral honing van bepaalde bloemensoorten is geliefd. Daarom testte de Duitse consumentenbond 45 verschillende honingmonsters van vijf verschillende drachten: acacia, honingdauw, koolzaad, klaver en linde.

De monsters werden gekeurd op HMF-gehalte en het gehalte aan de enzymen diastase en invertase. Ook naar resten bestrijdingsmiddelen werd gezocht. Microscopisch werd de honing onderzocht op stuifmeelsoorten en andere vaste bestanddelen. Natuurlijk werd ook alle honing geproefd door een kenner. Voor alle onderdelen werden criteria opgesteld en als één onderdeel een slecht cijfer kreeg dan gold dat voor de hele honing.

De resultaten waren niet best. Twee monsters waren zeer goed, zes goed, 19 redelijk en 18 onvoldoende. Vaak werd de honing afgekeurd op de smaak; de smaak was dan niet typisch voor de soort honing. Ook de hoeveelheid stuifmeel van de betreffende soort was nogal eens te laag. Bij koolzaadhoning moet minstens 66 % van de stuifmeelkorrels uit de honing afkomstig zijn van koolzaad. Koolzaadhoning uit de polder bevat vaak 85-95 % koolzaadstuifmeel, de laagste uit deze test was 63 %. Verder werden in de acacia- en linde-honing nogal wat gistcellen aangetroffen. In twee monsters werd phenol aangetoond en als je weet dat phenol hetzelfde is als carbol dan weet je dat daar de imker kwistig met de carbollap is omgesprongen. Resten bestrijdingsmiddel tegen de varroamijt werden in geen van de honingmonsters gevonden.

De aankoop van een potje honing is volgens de consumentenbond een vertrouwenszaak. Daarbij is 'gemengde honing' of 'bloemenhoning' zeker niet slechter en meestal goedkoper. Drie honingmonsters zaten in het 'Einheitsglas' van de Duitse imkersbond en waren dus het produkt van Duitse imkers. Hiervan was de beoordeling: twee goed, één redelijk. En die redelijke was een koolzaadhoning met alles goed behalve de smaak, die was niet karakteristiek genoeg. Het percentage koolzaadstuifmeel was echter 89 %, dus alles behalve redelijk maar zeer goed.

Wel werd de tip gegeven om de honingpot goed schoon te maken voordat hij in de glasbak verdwijnt. Want ook in de glasbak weten de bijen de honingresten te vinden en kunnen daardoor ziekten oplopen. Test 1992 (11).

Buckfast of Carnica

Moeten we maar met onze gewone 'vuilnisbak' bijen imkeren of zullen we dure rasechte volken gebruiken. Wordt er voor de laatste optie gekozen, welk ras moeten we dan kiezen? Vergelijkende onderzoeken kunnen ons helpen om een keus te maken.

In het kader van een afstudeerproject werd een vergelijking gemaakt in de volksontwikkeling en honingopbrengst van Carnica's en Buckfastbijen. Ruim een jaar lang werden van 12 volken van beide rassen de volkssterkte en de hoeveelheid broed gemeten. Dit werd om de 21 dagen gedaan volgens een methode die in Liebfeld werd ontwikkeld. Liebfeld is het Zwitserse bijenonderzoekcentrum. In juli 1989 werd met 12 broedafleggers van beide soorten begonnen. Tot half oktober werd de ontwikkeling van deze volkjes gemeten. Daarna kwam de winterrust en op 19 maart van het volgende jaar werden de schattingen hervat. De metingen gingen door tot half oktober 1990. In het begin ontwikkelden de twee rassen zich met gelijke snelheid, maar in het voorjaar kreeg de Buckfast snel meer bijen. Een koude periode in april had geen invloed op de ontwikkeling van de Buckfastvolken, de hoeveelheid broed bleef in deze periode stijgen. De Carnica's hadden in deze tijd minder broed. Daardoor werd de volkssterkte van de Buckfast groter en dat bleef het gehele jaar zo. Bij de inwintering had de Buckfast echter bijna evenveel broed en bijen als de Carnica.

De volken werden op het koolzaad gezet. Van de Buckfastbijen werd gemiddeld meer honing geslingerd dan van de Carnicavolken. Dit verschil was echter niet significant. De onderzoeker vermoedde dan ook dat Carnicavolken bij een even groot aantal werksters, meer honing kunnen binnenbrengen dan de Buckfastvolken. Van de zomeroogst kwam niets terecht; er was dat jaar geen dracht.

Zwermneiging kwam bij geen van de Buckfastvolken voor; bij de Carnica's werden bij zes van de twaalf volken zwermcellen uitgebroken. Na het doppenbreken werden in geen van deze volken nieuwe doppen aangezet.

Conclusies wilde de onderzoeker niet trekken, omdat de proef te kort had geduurd. Weersinvloeden en drachtomstandigheden hebben een té grote invloed om na een jaar al duidelijke uitspraken te kunnen doen. Een voortzetting van deze proef gedurende meerdere jaren wordt aangeraden.

Deutsches Imker Journal 1992 (9).

Even bijpraten 1

In de eerste plaats wil ik u een compliment maken voor de manier waarop u uit bladen van de verschillende afdelingen een goed leesbaar en op een redelijk peil staand maandblad hebt weten te maken. Mijn eerste reactie, toen ik van het samengaan van de twee maandbladen hoorde, was, als lezer van 'Het Groentje', wat zal daar nu van worden. Gelukkig is alles erg meegevallen, u ziet kans iets te geven voor de imker die niet gestudeerd heeft, terwijl de imker met een meer wetenschappelijke achtergrond ook nog wel wat van zijn gading vindt. Daarom vind ik het jammer dat één serie artikelen een beetje uit de boot valt. Ik bedoel hiermee de serie 'Even bijpraten' en wel speciaal als deze bijdrage geschreven wordt door H. van der Kammen.

Nemen we nu het artikel in **bijen** 1(8): 240. Hierin wordt beweerd dat het bijenjaar in september begint, terwijl aan iedere beginnend imker geleerd wordt dat het al in augustus begint. Begin augustus worden de bijen geboren die onze volken door de winter moeten helpen. Geleidelijk aan invoeren geeft een goede broedontwikkeling en zorgt voor een groot aantal winterbijen dat niets tekort kwam. De laatste jaren gaan er stemmen op om juist in september te komen tot een vermindering van de hoeveelheid broed. Ook over de hoeveelheid te geven suiker, mede in verband met de goede uitwintering, en niet alleen voor het overleven van het volk in de winter, zou een heel gedocumenteerd artikel te schrijven zijn. Trouwens ook over het voeren buiten de drachtperiodes is nog wel het een en ander te zeggen. Maar dit gaat eigenlijk verder dan hetgeen ik u wilde vertellen. Wat mij stoort is dat, de heer van der Kammen suggereert dat elke imker zijn m.i. onjuiste voorstelling van zaken volgt en dat alles wat hij schrijft algemeen aanvaard wordt en dat is gelukkig niet zo. Dit zou ik nog niet geschreven hebben als in **bijen** 1(10): 307 een pertinente onwaarheid staat. Daar beweert dezelfde schrijver dat para-dichloorbenzeen (in het artikel nog ouderwets onjuist paradichloorbenzol genoemd, vroeger heette het ook dubbele mottenballen) een toegelaten middel zou zijn om de raten te ontsmetten. In de eerste plaats is dit middel als bestrijdingsmiddel wettelijk verboden, het mag dus niet meer verkocht en gebruikt worden (Bestrijdingsmiddelenwet), maar bovendien is het ook nog schadelijk voor de bijen in het jaar nadat het gebruikt is. En laten we het dan nog maar niet hebben over het zwavelen van de raten. Ik dacht dat dat nu al tientallen jaren achterhaald was. Zwavel die je verbrandt geeft zwaveldioxyde (1 gram

zwavel geeft 2 gram SO_2). In de luchtverontreiniging meet je dat in microgrammen per kubieke meter. Eén gram zwavel verbranden brengt 10.000 m³ lucht boven het smogniveau. Waar zijn we mee bezig, als we deze achterhaalde methoden weer gaan promoveren? Er zijn toch wel heel wat zinvoller onderwerpen om 'bij te praten'? Ik vind het jammer dat deze schrijver ongecontroleerd in ons blad kan schrijven.

Ik hoop dat u me niet kwalijk neemt dat ik deze brief geschreven heb.

P.S.W.M. Roggekamp, Dordrecht

Even bijpraten 2

Graag wil ik even 'Bijpraten' over het 'Bewaren van raten' in het novembernummer van **bijen**. De imker heeft zijn bakken op elkaar gezet en de kieren tussen deze bakken goed afgeplakt. De onderste bak is afgedekt met een (luchtdoorlatend) reisraam. En de bovenste bak? Vanwege de trek in de schoorsteen zal ook hierop een (luchtdoorlatend) rooster liggen. Op de raten heeft de imker een schaalje met ijsazijn (beviest bij 16,6°C) of mottenballen gezet. Hoe beter de bakken sluiten, hoe beter je met de dampen de wasmot kunt bestrijden. Ze kunnen dan immers tot in het verste hoekje doordringen. Maar dit is in tegenpraak met open bakken om 'trek' te verkrijgen. 'Trek' is een luchtstroom tussen twee openingen. Is de trek naar boven gericht, dan worden de dampen weggeblazen zonder hun werk te hebben verricht. Is de trek naar beneden gericht dan gaan de dampen ook voortijdig verloren. Waardoor ontstaat 'trek'? Door wind en door temperatuursverschillen. Wind valt af omdat de bakken beschut staan opgesteld. Dus blijft over het temperatuursverschil. Is de stapel bakken zo hoog dat hiervan sprake kan zijn? Als er werkelijk trek zou ontstaan, dan is een stapel bijenbakken een goedkope energiebron. Stapels honing- en broedbakken in het landschap zijn minder ontsierend en nog milieuvriendelijker dan windmolens. Laten we dit hardnekkige fabeltje voor eens en voor altijd vergeten! Over milieu gesproken. Afzwavelen geeft als werkzaam gas (SO_2) zwaveldioxyde, dat een van de veroorzakers is van zure regen. Onderschat de hoeveelheid niet. Vijf gram zwavel levert bij verbranding bijna 3,5 liter zuiver zwaveldioxyde. Het verdient aanbeveling in het novembernummer een vijfde punt toe te voegen: De imker moet kritisch zijn! Mijn advies is om de raten te bewaren in een goed gesloten stapel bakken (ook boven en beneden) of bijvoorbeeld een goed sluitende oude koelkast. Leg er enkele korrels paradichloorbenzeen of één mottenbal

in (is hetzelfde, maar goedkoper). Gebruik liever geen ijsazijn. Dit is een sterk zuur dat spijkers en draden doet roesten. Bovendien is het gevaarlijk spul. Om met Wim Bosboom te spreken: dit wou ik even kwijt.

J.G.A. Sauren, Veldhoven

Noot van de redactie

De waarschuwing van de heren Roggekamp en Sauren, betreffende de slechte invloed van het verbranden van zwavel op het milieu is zeer verhelderend. Het advies van de heer Sauren, evenals dat van de heer van der Kammen, om voor het ontsmetten van de raten paradichloorbenzeen te gebruiken, moet beslist worden afgeraden. Paradichloorbenzeen lost goed op in was en is daaruit niet te verwijderen door de raten even te luchten; bovendien is het gebruiken van dit middel voor dit doel verboden.

Het antwoord op onze vraag, die gesteld werd aan het Bureau Toelating Bestrijdingsmiddelen in Wageningen, is kort maar krachtig. 'Voor het bestrijden van wasmotten in raten (in de ratenkast of een stapel kastranden) is alleen het gebruiken van een preparaat van Bacillus thuringiensis toegelaten. Andere bestrijdingsmiddelenmiddelen, die dus niet voor dit doel zijn toegelaten, zijn per definitie verboden'.

Schuin

Het gemeenschappelijke maandblad **bijen** draait nu bijna een jaar. Volgens mij hoog tijd voor een evaluatie, eventueel via een beperkte enquête, over inhoud en opmaak. Zelf heb ik toch wel wat bemerkingen, o.a. verslagen van Algemene Vergaderingen en bijvoorbeeld Koninginneteeltdag (25 januari 1992) komen veel te laat in **bijen**. Mosterd na de maaltijd. Sommige artikelen zijn wel leuk geschreven, maar geven de imker maar beperkte praktische informatie. Zie artikel 'Het combiraam' en 'Met blijdschap geven wij kennis' in het juninummer. Twee artikelen achter elkaar over geneeskracht van de honing in de oudheid (interessant) en een over Manukahoning in Nieuw-Zeeland. Nieuw-Zeeland, dat is zo ver van de Nederlandse imker zijn bed! Waarom zoeken we geen bladvulling dichterbij huis?

Opmaak en leesbaarheid

Waarom moet alles schuin, scheef? Titelblad! Zwarte titels met, alweer schuin, **bijen!** Van imker tot imker, ook al scheef. Dan de naargeestige grijze onderdruk bij het verenigingsnieuws. Daar wordt je ook niet vrolijk van. Om dan van de ouderwetse zwarte randjes rond de overlijdensadvertenties nog maar te zwijgen.

Dat is toch uit de tijd! En de opdeling van het verenigingsnieuws in drie kolommen bevordert de leesbaarheid ook niet. Het geeft een versnippering van de diverse artikels. Bovendien zijn de rubrieken van de verschillende imkersverenigingen niet duidelijk te onderscheiden. Waarom niet telkens het verenigingslogo (titel of hoe je het noemen wilt) over de volle paginabreedte? Zie, alweer, grijze snippertjes in de tekst hoeven van mij ook niet. Waarom de bladzijde-aanduiding niet gewoon links en rechts onderaan? Wat de inhoud van de artikelen betreft, vind ik dat het te veel leuke verhaaltjes van rond de stamtafel zijn en te weinig naar de praktijk gerichte artikelen, waar de imker op zit te wachten.

Maar ... smaak verschilt, en anderen zullen er wellicht anders over denken.

P.F. van Assche, Terneuzen

Zwermen

Als een volk zich ergens niet in 'thuis' voelt, dan wil het ook wel eens zwermen. Uit het verhaal 'Een bijenvolk zwermt met een pas ingevoerde jonge koningin (**bijen** 1(10): 293) blijkt dat het volkje het tot drie ramen broed had gebracht, in een periode van minimaal drie weken. Dat betekent dat het volk of nogal klein was of het niet naar de 'zin' had. In ieder geval was naar mijn mening de kast veel te groot voor het volk (20 broedkamerramen). Om een beetje behaaglijk in zo'n kast te zitten heeft zo'n volk minimaal acht ramen broed nodig, liever nog meer. Ten tweede viel mij op dat er voldoende voedsel ter beschikking was. Was er niet teveel voedsel en daardoor ruimtegebrek? Dat leidt ook weer tot zwermen. Ten derde, was het volk een zwerm of daarmee vergelijkbaar? Bekend is dat zwermen graag in lege kasten met oude raten trekken, maar dat het anderzijds wel eens gebeuren wil dat als je een zwerm scheidt en deze op oude raat zet, ze er ook weer vandoor gaan. Ik denk dat naast de bestaande bouwbehoefte van een volk, hierbij ook allerlei geurstoffen een belangrijke rol spelen, maar ik ben geen wetenschapper. Ik lees echter 20 broedloze broedkamerramen (dat is dus uitgebouwd?). Dat betekent weinig ruimte om te bouwen en het nestcellenpatroon, naar eigen behoefte te regelen.

Rob van Hernen, Hattem

Bezorgd!

U schrijft dat er bij het gebruik van Apitol een grote veiligheidsmarge is ingebouwd op het mogelijk gevaar voor de gezondheid van de consument. U weet natuur-

lijk dat elke fabrikant in zijn produkten (tientallen) een veiligheidsmarge heeft ingebouwd. Als we alleen maar honing zouden eten was dat niet erg, maar alles bij elkaar is dat wel erg: er is geen zuivelprodukt of er zit iets in, brood, thee, koffie, in elk blik zitten kleurstoffen en conserveringsmiddelen. Van deze produkten eten wij elke dag, daar komt dan Apitol nog bij. De vele vogels die in de winter sterven, sterven niet alleen van de koude maar van het opgebruiken van hun vetreserve, waarin alle vergiften zijn opgeslagen. Ook mensen worden vaak ziek als ze gaan vermageren. Ik ben er van overtuigd dat Apitol over enkele jaren weer uit de mode is. Mierezuurplaten vindt ik persoonlijk, en met mij vele bijenhouders, een goed biologisch bestrijdingsmiddel van de varroamijt. Een middel dat nergens in achter blijft. Als het goed gebruikt wordt is de bijensterfte zeer gering en soms nihil. En met Apitol moet men ook erg voorzichtig zijn.

Henri Klomp, Zwartsluis

In de winter ramen maken die niet kromtrekken

Men neme (zoals altijd) PS hardschuim tempex-isolatie 20 mm dik, dit is te koop bij de bouwmaterialenhandel en kost erg weinig, 6 m² voor f 13,- en wordt gebruikt om te isoleren. Zaag hiervan platen in de gewenste afmetingen: broed- of honingraam minus een centimeter van de hoogte alsook van de breedte. Leg eerst een tempexplaat neer, raam erop, dan weer een tempexplaat, raam erop enz. Dus begin en eindig met tempex. Bind het geheel samen met een gewoon 'post' elastiek (dit is een elastiek wat de postbode gebruikt om de post samen te houden) en je kunt er mee gooien en het gaat niet stuk. Ook kromme ramen zijn zo weer goed te krijgen, mits het niet te koud is. Het bevalt mij uitstekend, nooit meer op het laatste moment ramen maken en in de hete auto geen gesmolten ramen meer, succes en geef zelf ook eens wat tips.

M. Bergman

Oproep voor contactgroep voor KI-inseminatoren i.o.

Het afgelopen jaar heb ik de cursus kunstmatige inseminatie bij bijen gevolgd in Barneveld. De praktijkcursus werd in Hardenberg gegeven. We hadden een leuke groep en er is veel kennis opgedaan. Het komende jaar hoop ik het geleerde samen met enkele

andere imkers in praktijk te brengen. We hebben tot samenwerking besloten om de volgende redenen:

1. het kweken van darren en koninginnen kan met meerdere imkers gebeuren, als dan een teelt mislukt hoeft dit geen ramp te betekenen.
2. het oplossen van problemen en het uitwisselen van ervaringen.
3. Het gezamenlijk inkopen van materiaal en het gebruik van de twee zelfbouw inseminatie-apparaten. Graag zouden we in contact willen komen met andere (aspirant)inseminatoren, voor het uitwisselen van ervaringen. Het moet dan mogelijk zijn om tweemaal per jaar bijvoorbeeld april en oktober een nieuwsbrief samen te stellen met ervaringen en informatie. Als een ieder die informatie heeft dit naar een contactpersoon stuurt, dan kan deze de informatie bundelen en verspreiden. Informatie zie ik ruim, of het nu gaat over het zelf maken van inseminatie apparatuur of over een darren vliegkooi: alles is welkom. Zeker in het begin is het belangrijk dat men weet waar men de spullen kan kopen zoals microscopen, koolzuur, tris, filters enz. Hierbij reken ik zeker op de mensen die in 1991 de cursus gevolgd hebben en dus al wat ervaring hebben. Ook kunnen we dit aanvullen met gegevens uit Duitsland. Om zo'n nieuwsbrief op te zetten wil ik wel als (voorlopige) contactpersoon optreden. De kosten voor twee nieuwsbrieven schat ik op f 2,50 per jaar. Heeft u belangstelling voor zo'n nieuwsbrief neem dan contact met mij op. Jacob Kemfers, Borg Ekenstein 85, 7608 GX. Almelo, telefoon 05490-64110.

Jacob Kemfers, Almelo

Mobiele tentoonstelling

De Stichting Provinciale Bibliotheekcentrale voor Zuid-Holland verzorgt in de onderstaande plaatsen de mobiele tentoonstelling 'Een bij hoort erbij'. Deze tentoonstelling staat opgesteld in de bibliotheek van de desbetreffende plaats.

Het rooster voor 1993 ziet er als volgt uit:

februari:	Hazerswouderdorp
maart:	Krimpen a/d Lek
april:	's-Gravendeel
mei:	Brielle
juni:	Reeuwijk
juli-augustus:	Zoeterwouderdorp
september:	Zoetermeer hb
oktober:	's-Gravensande
november:	Ridderkerk Slikkerv.
december:	Hellevoetsluis.

Inl. PBC Zuid-Holland, telefoon 010-4279595.

Boekje 'Koninginneteelt' voor beginners zeer welkom

door H. Dijkema

Uit het voorwoord van 'Koninginneteelt', geschreven door J.A. Kuijpers, en uitgegeven door de Vlaams-Nederlandse Imkersfederatie blijkt dat de uitgever imkers een goede en goedkope manier wil bieden om kwalitatief goede koninginnen zelf te telen. Daartoe beheert zij een tiental landbevruchtungsstations voorzien van Carnicamateriaal en geeft zij o.a. koninginneteeltcursussen. Dit boekje wordt daarbij gebruikt.

Een overzicht van de inhoud van Koninginneteelt

28

Hoofdstuk 1 Het imkeren

Hierin wordt een korte beschrijving gegeven van de ontwikkeling van de bijenrassen in de loop der eeuwen en van het 'beheer' door de mens die zich ontwikkelt van honingjager tot kastimker. De werkwijze van korf-imkers wordt als voorbeeld gesteld tegenover de Aalstermethode.

Hoofdstuk 2 Teelt en inteelt van bijenvolken

Naast een korte verhandeling over erfelijkheid en ras-kenmerken wordt een uitvoerige inspectielijst gepresenteerd om bijenvolken te kunnen beoordelen.

Hoofdstuk 3 Het pleegvolk

Hierin wordt geschetst hoe een bijenvolk in elkaar steekt en hoe door voeren en moerloos maken een pleegvolk wordt voorbereid op haar taak. Tevens wordt een lans gebroken voor veel jonge raat in het broednest en oude raat in de honingkamer: dit geeft betere bijen en betere honing.

Hoofdstuk 4 De werkelijkheid in de praktijk

Uitvoerig wordt behandeld het klaarmaken van een hopeloos moerloos pleegvolk, het maken van wasdopjes, het overlarven (enkel en dubbel), de starter, het bevolken van bevruchtungskastjes en het sturen naar een bevruchtingscentrum. Steeds worden jonge moeren ingevoerd in de volkjes, het inbrengen van rijpe doppen is een misgreep. De bevruchtingsvolkjes worden gevuld met jonge bijen uit verschillende volken om clanvorming te voorkomen. Jonge moeren en volkjes mogen geen onderling zichtcontact krijgen om stress te voorkomen. Een praktische begeleidingskalender geeft de imker steun om de verschillende data van pleegvolk maken tot sturen naar een bevruchtingscentrum goed te kunnen onthouden.

Hoofdstuk 5 Het begeleiden van een jonge koningin

Hoe wordt een bevruchte moer ingevoerd in een aflegger met speciale aandacht voor het invoeren van een moer in een aflegger van een andere bloedlijn.

Hoofdstuk 6 Koninginnen telen in een bijenvolk om het zwermen te voorkomen

Wordt een volk zwermvlugtig ondanks ruimte en raat geven, dan worden tussen de bakken moerroosters gelegd. Na een week wordt de bak met open broed en moer verplaatst, in het restvolk worden de aangezette doppen weggehaald en dit krijgt nu larven van een teeltmoer. Na twaalf dagen komen de jonge moeren in bevruchtingsvolkjes en wordt de bak met de oude moer weer teruggeplaatst onder het hoofdvolk.

Dit boekje is zeker geen algemeen boekje over koninginneteelt; het beschrijft zeer uitvoerig een bepaalde werkwijze tot in detail. Voor beginners is dat zeer welkom, voor gevorderden biedt het weinig nieuws. Het werk dient met de nodige kritische zin gelezen te worden omdat sommige zaken als feiten gebracht worden die m.i. onbewezen en soms onjuist zijn zoals de herhaald voorkomende bewering dat in de natuur jonge koninginnen voor 95 % worden bevrucht door de darren die in het betreffende bijenvolk aanwezig zijn. Dit doet niets af aan mijn waardering voor de enthousiaste manier van schrijven en voor het werk door de federatie gedaan voor het stimuleren van de koninginneteelt in de bevruchtingscentra.

Koninginneteelt door J.A. Kuijpers, uitgegeven door de Vlaams-Nederlandse Imkersfederatie vzw. *Koninginneteelt* is uitgegeven op A5-formaat, bevat 127 pagina's en kost BFr 250,-.

